

GLOBALNÉ VZDELÁVANIE

VO VYSOKOŠKOLSKEJ
PRÍPRAVE BUDÚCICH
UČITEĽOV

Potreby a odporúčania

**Globálne vzdelávanie
vo vysokoškolskej
príprave budúcich
učiteľov na Slovensku**
Potreby a odporúčania

**Juraj Jančovič
Suzanne Penfold**

Človek v ohrození, o. z.,
2017

OBSAH

Úvod	3
Štúdia	8
1. Metodika	9
2. Výsledky	10
<i>Študentský dotazník</i>	10
<i>Dotazník absolventov (učiteľov z praxe)</i>	15
<i>Skupinové fokusové diskusie s vysokoškolskými pedagógmi</i>	18
3. Testovanie výsledkov	35
4. Diskusia s pedagógmi na vysokých školách o výsledkoch štúdie a ich testovaní	40
5. Zhrnutie zistení	51
6. Odporúčania	53
Použitá literatúra	57
Prílohy	
<i>Spravidca fokusovou diskusiou pre vysokoškolských pedagógov</i>	58
<i>Študentský dotazník</i>	60
<i>Dotazník absolventov (učiteľov v praxi)</i>	62

ÚVOD

Uzdelávanie potrebujeme nanovo premyslieť a nastaviť ho tak, aby vyhovovalo potrebám ľudí a požiadavkám spoločnosti 21. storočia.

(Dráľ P., 2015, s. 5)

Svet sa neustále „zmenšuje“. My všetci máme vplyv na životy ľudí po celom svete a ľudia v iných častiach planéty rovnako ovplyvňujú náš život. K porozumeniu týchto prepojení v rýchlo sa meniacom svete potrebujeme sledovať nové trendy, vyznať sa v záplave informácií, dávať si ich do súvislostí, osvojovať si nové zručnosti a včas reagovať na zmeny. K tomu potrebujeme byť schopní využívať nové možnosti spolupráce a prehodnocovať svoje postoje. Vzdelávanie nemá človeka vybaviť na konkrétne povolanie, ale musí otvárať jeho myseľ širšiemu svetu a pripraviť ho na zásadné zmeny v budúcnosti. (Miléřová J., 2015)

Globálne vzdelávanie (ďalej len GV) je celoživotným vzdelávacím procesom a rozvíja nové prístupy vo vzdelávaní pre budúcnosť. Premieta sa do vzdelávania na školách aj do neformálneho vzdelávania a osvety, pričom:

- rozširuje **vedomosti** o globálnych súvislostiach a ich porozumenie, vedie k vlastnej zodpovednosti a k pochopeniu vzájomného prepojenia medzi jedincom a zvyškom sveta;
- rozvíja **zručnosti** a schopnosti posudzovať informácie z rôznych zdrojov, nazerať kriticky na rôzne problémy, dávať ich do súvislostí a utvárať si názor na konanie jedinca i spoločnosti, rozvíjať dialóg s ostatnými naprieč rozdielnymi politickými konceptmi, kultúrnymi prístupmi a náboženstvami;
- preskúmava **hodnoty a postoje** ľudí s ohľadom na spoločenskú spravodlivosť, solidaritu, ľudské práva a toleranciu;

-
- ➔ ...to všetko s cieľom podporiť **aktívny prístup ľudí** k vytváraniu spravodlivejšieho a udržateľnejšieho sveta a riešenia konfliktov, s ohľadom na limity planéty Zem. (Miléřová J., 2015)

Odbornička na globálne vzdelávanie Vanessa de Oliveira Andreotti (2006) tvrdí, že ľudia zaoberajúci sa vzdelávaním (budúcich) učiteľov by mali hľadať spôsoby a možnosti, ako sprostredkovať globálne vzdelávanie počas prípravy budúcich učiteľov, ako aj v ich ďalšom vzdelávaní. Globálne vzdelávanie nemožno zmysluplne implementovať prostredníctvom izolovaných, jednorázových a frontálnych prednášok a seminárov v tejto oblasti. Naopak, treba vytvoriť priestor, kde sa môžu budúci učelia hlbšie zaoberať komplexitami globálnej nespravodlivosti alebo kriticky reflektovať ich predstavy o svete. Inak ľudia zaoberajúci sa vzdelávaním (budúcich) učiteľov riskujú, že bude dochádzať k posilňovaniu – a nie nabúraniu – nerovných mocenských štruktúr a k podporovaniu nekritických foriem rozvoja sveta.

Príprava budúcich učiteľov aj ich ďalšie vzdelávanie počas pedagogickej praxe by v nich mali rozvinúť schopnosť kritického myslenia, aby túto zručnosť mohli kultivovať aj u svojich vlastných študentov. (Bryan A., Bracken M., 2011).

Globálne vzdelávanie na Slovensku nemožno pokladať za žiadnu novinku, v rôznych podobách je tu prítomné takmer 15 rokov. Dôležitou etapou v jeho rozvoji bol vznik Národnej stratégie pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016 (ďalej Národná stratégia GV), ktorá nastavila štandard globálneho vzdelávania vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní. Stratégia sa zaoberá aj prípravou budúcich učiteľov, ktorá je jedným z jej špecifických cieľov (číslo 2. 3): Zohľadniť témy globálneho vzdelávania v príprave budúcich pedagogických zamestnancov.

Podľa analýzy Slovenského centra pre komunikáciu a rozvoj pod názvom *Globálne (rozvojové) vzdelávanie na Slovensku – doterajší vývoj a perspektívy* (Taldíková E., 2011). je v rámci doterajšieho vývoja a perspektívy GV na Slovensku značná „nepripravenosť pedagógov na vyučovanie GV“ (Taldíková E., 2011, s. 75). „Chýbajú výskumné a profesionálne kapacity. Ich absencia sa prejavuje pri vytváraní koncepcií, expertíz a analýz v oblasti GV.“ (Taldíková E., 2011, s. 82).

Samozrejme, že je možné nájsť viacero príkladov dobrej praxe zo zahraničia a poučiť sa z nich, no tieto nie sú u nás vždy dobre aplikovateľné. Akékoľvek odporúčania je potrebné prispôsobiť slovenskému kontextu. Z tohto pohľadu je cenným zdrojom informácií *GENE Peer Review – Global Education in Slovakia*, kedy organizácia Global Education Network Europe¹ sledovala na Slovensku vývoj a dosiahnuté výsledky v oblasti globálneho vzdelávania za posledné desaťročie. **Jedným z odporúčaní tejto správy je aj posunúť sa od príkladov dobrej praxe k systematickému prístupu** (GENE, 2013). Najskôr je však nutné

poznať súčasný stav a zadefinovať potrebné kroky na začlenenie cieľov, princípov a tém globálneho vzdelávania do vysokoškolských študijných programov pedagogických smerov.

Aj preto sme sa rozhodli preskúmať, akým spôsobom prebieha táto príprava na vysokých školách (ďalej len VŠ) pedagogických smerov na Slovensku. Zisťovali sme, či sú aspekty globálneho vzdelávania prítomné vo vyučovaní a kde je priestor na zlepšenie danej situácie. Keďže išlo o pilotnú sondu do danej témy, nie je našou ambíciou zovšeobecňovať, skôr naznačiť možné trendy.

Terminológia

Názvoslovie používané v oblasti globálneho vzdelávania zodpovedá rozdielnosti nazerania na túto problematiku. Stručný popis terminologického diškurzu preto považujeme za nevyhnutný.

Používané termíny sa sčasti navzájom prekrývajú, ale napriek tomu majú odlišný význam. Krause (2011) identifikoval štyri rôzne čiastkové koncepcie globálneho vzdelávania:

Rozvojové vzdelávanie (angl. Development Education) je klasický termín používaný mnohými aktérmi, napríklad Európskou komisiou a CONCORDom². To naznačuje, že pomenovanie má korene v komunite rozvojových aktérov, zameriava sa na vzťahy medzi globálnym Severom a globálnym Juhom³, a usiluje sa o zlepšenie životnej situácie ľudí v krajinách globálneho Juhu.

Termín **Globálne vzdelávanie (angl. Global Education)** sa stal populárnym najmä v ostatnom desaťročí. Používa ho napr. North-South Centre pri Rade Európy, Global Education Network Europe (GENE), Global Education Network (GLEN) a mnohé ďalšie organizácie, inštitúcie a autori. Názov globálne vzdelávanie upozorňuje

1/ Sieť ministerstiev, agentúr a iných inštitúcií s národnou zodpovednosťou za globálne vzdelávanie v Európe.

2/ European Confederation of Relief and Development NGOs – Európska platforma humanitárnych a rozvojových mimovládnych organizácií.

3/ Globálny Sever a globálny Juh je jeden zo spôsobov rozdelenia súčasného sveta. Globálny Sever zahŕňa štáty ako napr. USA, Kanada, Japonsko a bohaté rozvinuté krajiny Európy, Juh je súhrnným označením tzv. rozvojového sveta situovaného prevažne na juh a juhovýchod od Európy. Tento spôsob rozdelenia je ale niekedy kritizovaný, lebo na juhu (Austrália, Nový Zéland) i na severe (Haiti, Mongolsko) možno nájsť výnimky. V súčasnosti sa tieto pojmy začínajú čoraz častejšie používať namiesto pojmov ako „rozvojové“ a „rozvinuté“ krajiny.

na kontext globalizácie a zvyšujúcej sa vzájomnej previazanosti a závislosti v dnešnom stále komplexnejšom svete. To podčiarkuje skutočnosť, že dnes hovoríme o viacerých témach a otázkach (napr. životné prostredie, migrácia, mier, spotreba a výroba, politická moc, demokracia a ľudské práva) len ako o rozvoji.

Tretí používaný termín je **vzdelávanie pre udržateľný rozvoj (angl. Education for Sustainable Development)**. Názov podporilo aj UNESCO v rámci Dekády OSN pre vzdelávanie pre udržateľný rozvoj v rokoch 2005 – 2015. Vzdelávanie pre udržateľný rozvoj sa zaoberá z veľkej časti rovnakými témami a podobnými metodickými prístupmi ako rozvojové alebo globálne vzdelávanie. Jeho zameranie je však o niečo viac smerované na environmentálne vzdelávanie a koncept častejšie podporujú aktéri z oblasti životného prostredia (napr. ministerstvo životného prostredia).

Vzdelávanie ku globálnemu občianstvu (angl. Global Citizenship Education/Education for Global Citizenship), ako štvrtý termín, bol v začiatkoch populárny hlavne vo Veľkej Británii, ale stále viac sa rozširuje aj do iných krajín. Vzdelávanie ku globálnemu občianstvu si kladie za cieľ posilniť schopnosť študentov prevziať aktívnu úlohu pri riešení globálnych výziev a podporovať ich v tom, aby sa stali proaktívnymi prispievateľmi do mierovejšieho, tolerantnejšieho, inkluzívnejšieho a bezpečnejšieho sveta.

Ako už bolo spomenuté, v ostatných rokoch sa na európskej úrovni častejšie presadzuje termín vzdelávanie ku globálnemu občianstvu. Vychádza z vyššie popísaných vzdelávacích konceptov (zahŕňajúc aj ľudskoprávne vzdelávanie, angl. Human Rights Education), ktoré sa počas posledných desaťročí rozvinuli v krajinách západnej Európy.

Významnými črtami vzdelávania ku globálnemu občianstvu sú:

- ➔ **Globálny rozmer** – porozumenie javom okolo nás je možné len z globálnej perspektívy. Vníma podobnosti a rozdiely medzi ľuďmi, spoločnosťami, ekonomikami aj prírodnými podmienkami v rôznych častiach sveta. Hľadá javy, ktoré majú vplyv na všetkých a môžu existovať v rôznych podobách v každej krajine (chudoba, spravodlivosť, ne/rovnosť, mier a konflikt, negatívne zmeny v životnom prostredí a i.). Podporuje zmysel pre spoločenskú zodpovednosť a solidaritu, porozumenie globálnym procesom, uvedomenie si vplyvu konania jedinca na spoločnosť a celý svet (spotrebiteľské správanie, výrobné postupy a pod.).

-
- ↪ **Moderné pedagogické trendy** – využíva aktívne a participatívne metódy pre rozvoj kreativity jedinca v procese vzdelávania, stimuluje ho k odkrývaniu a skúmaniu javov, ku kritickému prehodnoteniu vlastných postojov, predsudkov a správania.
 - ↪ **Usilovanie o osobné a spoločenské zmeny (tzv. transformatívny rozmer)** – podporuje kapacity, schopnosti a motiváciu jedinca, ktoré mu umožnia reagovať na zmeny a presadzovať ich v prospech osobného a kolektívneho ľudského rozvoja. Prispieva k zásadným zmenám na úrovni jednotlivca, vzdelávacieho systému, celej spoločnosti a planéty.
 - ↪ **Holistický prístup** – rôzne koncepty (rozvoj, životné prostredie, udržateľnosť, ľudské práva a spravodlivosť, mier, multikulturalita, multiperspektivita) sa dopĺňajú, sú vzájomne prepojené. Zodpovedá to holistickému pohľadu na svet, ľudstvo a jeho výzvy – teda nie je možné od seba jednotlivé výzvy oddeľovať a analyzovať ich v rozdielnych a uzavretých častiach. (Miléřová J., 2015)

Pre účely tejto publikácie budeme používať termín globálne vzdelávanie. Domnievame sa, že zásadnejšia diskusia o názvosloví v tejto oblasti by bola potrebná a zaujímavá, nebola však cieľom tejto štúdie.

ŠTÚDIA

”

Skutočne dobrý vzdelávací systém nie je ten, ktorý odoláva vonkajším vplyvom, ale ten, ktorý s nimi pracuje a využíva ich na svoje neustále zlepšovanie.

(Drál P., 2015, s. 2)

Úloha učiteľa sa v dnešnej dobe významne mení, čo je ovplyvnené napríklad novými prístupmi k informáciám a technológiám, dynamickými spoločenskými zmenami a v neposlednom rade aj už spomínaným „zmenšovaním sa sveta“ a jeho čoraz väčšou vzájomnou prepojenosťou. Aj napriek tomu, že potreby vo vzdelávaní sa výrazne menia a globálny rozmer aj tu naberať na dôležitosť, nebol doposiaľ zrealizovaný prieskum, ako je možné do prípravy budúcich učiteľov zakomponovať ciele, princípy a témy globálneho vzdelávania. Zároveň neexistuje strategický prístup k ukotveniu globálneho vzdelávania vo vysokoškolských študijných programoch pedagogických smerov.

Našou snahou je vyplniť prehlbujúcu sa medzeru vo vzťahu vysokoškolských pedagogických smerov a globálneho vzdelávania. Zistovali sme, či a do akej miery sú prítomné aspekty GV v študijných programoch pedagogických smerov na vysokých školách na Slovensku, a kde by v súčasnosti mohol existovať priestor na zlepšenie danej situácie.

Špecifickými cieľmi tejto štúdie boli:

- identifikovať úroveň implementácie GV v rámci vysokoškolských študijných programov pedagogických smerov;
- identifikovať dobre fungujúce oblasti GV v existujúcich kurikulumoch vysokoškolských študijných programov pedagogických smerov a pomenovať tie, ktoré si vyžadujú zlepšenie;

-
- rozvinúť myšlienky a spôsoby zlepšenia vzdelávania budúcich učiteľov v GV.

1. Metodika

Štúdiu realizovala organizácia Človek v ohrození (ČvO), v spolupráci s Prešovskou univerzitou v Prešove (PU), Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici (UMB), Trnavskou univerzitou v Trnave (TU), Univerzitou Komenského v Bratislave (UK) a Univerzitou Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (UPJS). Bola zrealizovaná v priebehu roka 2016 s použitím kombinácie výskumných techník a zdrojov dát.

Cieľová skupina

Do štúdie boli zaradené tri cieľové skupiny:

- pedagogičky a pedagógovia na zapojených univerzitách;
- študentky a študenti na zapojených univerzitách;
- učiteľky a učители z praxe – absolventi vysokých škôl.

Táto štúdia zahŕňala viacero krokov a jej výsledkom je analýza potrieb v oblasti globálneho vzdelávania budúcich učiteliek a učiteľov.

Prvá fáza bola zameraná na získavanie dát od všetkých troch cieľových skupín:

- Pedagogičky a pedagógovia na zapojených univerzitách pedagogických smerov (n = 36) sa zúčastnili fokusových diskusií⁴ o tom, do akej miery je GV začlenené do osnov vzdelávania budúcich učiteľov. Na každej univerzite bola zrealizovaná jedna fokusová diskusia. Diskusie boli zaznamenané, prepísané a preložené do angličtiny, ich obsah bol kódovaný do tém a analyzovaný zamestnancami a spolupracovníkmi organizácie Človek v ohrození.
- Aktuálni magisterskí študenti a študentky študijných programov pedagogických smerov na zapojených univerzitách (n = 127) vyplnili online alebo tlačenej dotazník⁵, ktorý sa skladal hlavne z uzavretých otázok, s cieľom vyhodnotiť ich porozumenie a potreby v oblasti GV. Dáta boli analyzované pomocou Stata v 12.

4/ Sprievodcu fokusovou diskusiou nájdete v prílohe č. 1 na konci tejto publikácie.

5/ Študentský dotazník nájdete v prílohe č. 2.

- Učiteľky a učitelia z praxe – absolventi vysokých škôl (n = 112), ktorí spolupracujú s ČvO na projektoch globálneho vzdelávania, sa podelili o svoje skúsenosti s využívaním GV v praxi prostredníctvom online dotazníka⁶, ktorý tvorili prevažne otvorené otázky. Odpovede boli preložené, kódované do tém a analyzované.

V druhej fáze štúdie sme vyhodnotené údaje testovali s budúcimi učiteľmi, zväčša zo zapojených univerzít (n = 41), s ktorými sme zrealizovali dva víkendové semináre. Počas nich sme adresovali najvýznamnejšie potreby zistené počas prvej fázy.

Počas tretej, poslednej fázy štúdie sme sa opätovne zhovárali s vysokoškolskými pedagógmi (n = 36) o zistených potrebách a ich testovaní s budúcimi učiteľmi.

Etické schválenie a súhlas

Na vykonanie analýzy potrieb na jednotlivých VŠ pedagogických smerov bol získaný súhlas od dekana/dekanky z každej zo zapojených fakúlt. Účastníci všetkých častí tejto štúdie boli informovaní o jej účele; o tom, čo sa od nich očakáva, ak sa zúčastnia (vrátane práva nepokračovať v štúdiu); o ich práve preskočiť otázky aj o tom, ako budú anonymné údaje použité v publikácii. Pokračovanie vyplňania online dotazníka a prítomnosť na fokusovej diskusii boli považované za súhlas k účasti.

2. Výsledky

Študentský dotazník

Dotazník vyplnilo 127 študentiek a študentov. Väčšina respondentov boli ženy a zároveň študentky či študenti prvého ročníka magisterského štúdia (*Tabuľka 1*). Najviac respondentov bolo z Trnavskej univerzity v Trnave. Skoro dve tretiny (65 %) z nich mali v pláne sa po skončení štúdia uplatniť ako učitelia.

Tabuľka 1 – Charakteristika respondentov

Charakteristika	n	%
Univerzita		
Prešovská univerzita v Prešove	13	10
Trnavská univerzita v Trnave	47	37
Univerzita Komenského v Bratislave	19	15
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	15	12
Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach	33	26

Charakteristika	n	%
<i>Pohlavie</i>		
Muž	23	18
Žena	103	82
<i>Ročník štúdia</i>		
1. ročník bakalárskeho štúdia	1	1
2. ročník bakalárskeho štúdia	12	10
3. ročník bakalárskeho štúdia	3	2
1. ročník magisterského štúdia	100	79
2. ročník magisterského štúdia	10	8
<i>Plán uplatniť sa ako učiteľ</i>		
Áno	83	65
Nerozhodnutý/á	20	16
Nie	24	19

Dve tretiny opýtaných (n = 83, 66 %) už počuli o globálnom vzdelávaní a súhlasili s výrokom „Globálne vzdelávanie kladie otázky a poskytuje rôzne uhly pohľadu na globálne výzvy.“

Tabuľka 2 – Vzdelanie v oblasti GV

Oblasti globálneho vzdelávania	Učil/a si sa, ako učiť o tejto oblasti? n (%)		Ak nie, myslíš, že by bolo pre teba prínosné sa to naučiť a zahrnúť to do tvojho štúdia? n (%)
	áno	nie	
<i>Globalizácia a prepojenosť medzi globálnym Juhom a globálnym Severom</i>	4 (3)	122 (97)	61 (51)
<i>Globálne výzvy</i>	14 (11)	111 (89)	64 (59)
<i>Multikulturalizmus</i>	73 (58)	52 (42)	44 (85)
<i>Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty</i>	47 (39)	74 (61)	55 (76)
<i>Ludské práva</i>	73 (59)	50 (41)	47 (94)

6/ Absolventský dotazník nájdete v prílohe č. 3.

Väčšina budúcich učiteliek a učiteľov sa neučila o tom, ako učiť o globalizácii, globálnych výzvach či životnom prostredí s ohľadom na globálne aspekty (Tabuľka 2). Zhruba polovica respondentov sa učila o tom, ako učiť o multikulturalizme a ľudských právach⁷. Z tých študentov, ktorí sa neučili o tom, ako učiť o danej oblasti, si väčšina myslela, že by bolo prospešné zahrnúť to do vzdelávania budúcich učiteľov.

Hoci mnoho študentiek a študentov uviedlo, že nie sú oboznámení s niektorými výrazmi alebo si neboli istí, ako by sa mohli vzťahovať na ich špecializáciu, uvádzali všeobecné výhody zahrnutia globálneho vzdelávania do výučby. Videli v ňom potenciál pre rozvoj učiteľskej kariéry a schopnosti učiteľov prispieť k rozvoju spoločnosti:

„ Každý učiteľ má výhodu akéhokoľvek poznania, ktoré nás posúva ďalej a napomáha k rozvoju spoločnosti.

Študent 2. ročníka
bakalárskeho štúdia

Niektoré oblasti, ako sú ľudské práva, multikulturalizmus a životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty, boli vnímané ako základné znalosti pre každého v meniacom sa svete:

„ Multikulturalizmus je záležitosťou nás všetkých.

Študentka 3. ročníka
bakalárskeho štúdia

„ Multikulturalizmus sa stáva stále rozšírenejším a bolo by dobré o ňom vedieť čo najviac.

Študentka 2. ročníka
bakalárskeho štúdia

„ Každý človek by mal byť informovaný o svojich právach. Aké práva má on sám a kde začínajú práva iných.

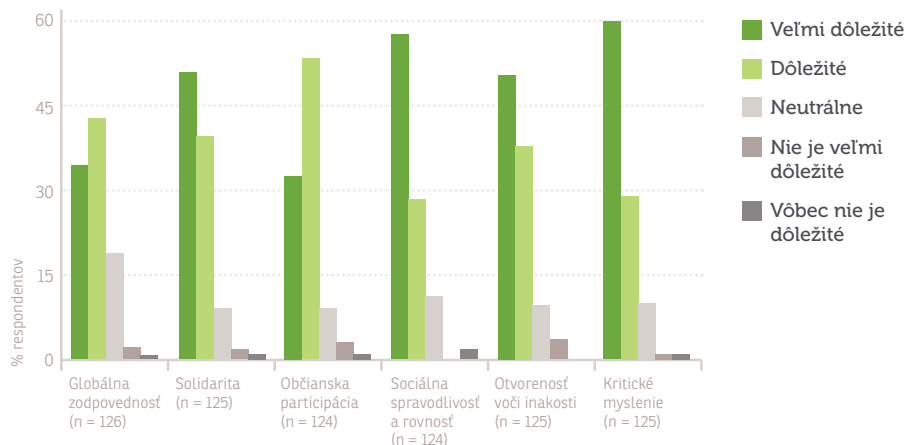
Študentka 1. ročníka magisterského študijného programu

„ Považujem otázky týkajúce sa životného prostredia za nevyhnutnú súčasť vzdelania a bytia.

Študentka 1. ročníka
magisterského študijného programu

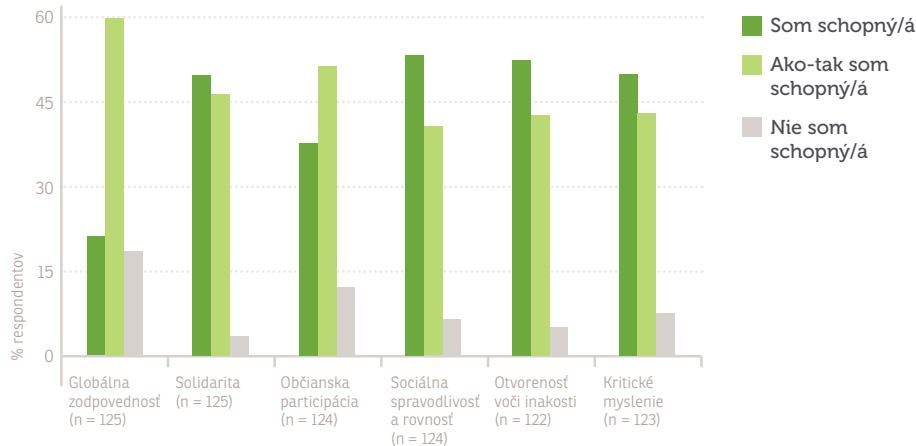
Rozvoj zručností a postojov v oblasti globálnej zodpovednosti, solidarity, občianstva, sociálnej spravodlivosti a rovnosti, otvorenosti a kritického myslenia boli väčšinou respondentov hodnotené ako dôležité alebo veľmi dôležité (Graf 1).

Graf 1 – Dôležitosť jednotlivých aspektov globálneho vzdelávania

Respondenti najčastejšie uvádzali, že sú schopní učiť o sociálnej spravodlivosti a rovnosti, otvorenosti a kritickom myslení (Graf 2). Najmenej schopní sa cítili učiť o globálnej zodpovednosti.

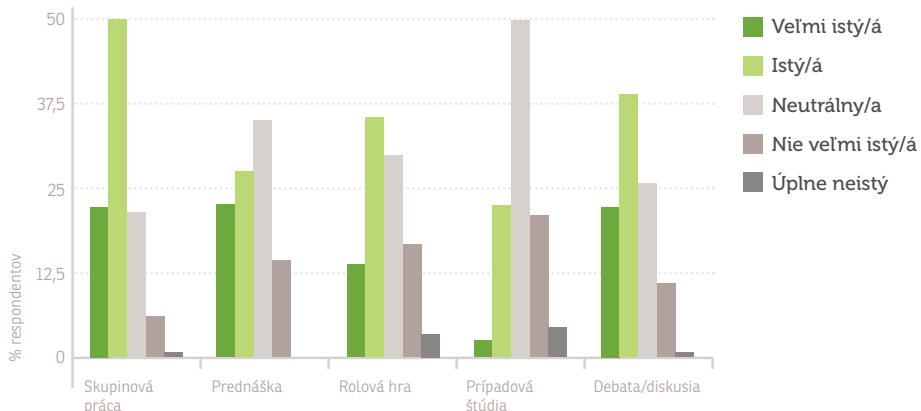
Graf 2 – Schopnosť učiť rozličné aspekty globálneho vzdelávania

7/ Neskúmali sme však hĺbku vedomostí a porozumenia v danej oblasti.

Spomedzi rôznych metód výučby sa respondenti cítili najistejšie pri skupinovej práci a najmenšiu istotu pociťovali pri prípadových štúdiách (Graf 3).

Graf 3 – Istota v rôznych metódach výučby

Respondentmi navrhované spôsoby, ako zlepšiť tieto zručnosti v triede, zahrňovali:

- špecifické kurzy v daných oblastiach pre učiteľov, ako aj špeciálne vyučovacie hodiny pre študentov (všeobecne);
- investície do vzdelávacieho systému (všeobecne);
- hranie rolí a zahraničné výmeny (pre oblasti, ako je otvorenosť);
- praktické ukážky, praktické činnosti (napríklad pobyt v zahraničí a spolupráca s mimovládnyimi organizáciami pre oblasti, ako je otvorenosť);
- výmena osobných skúseností (pre solidaritu) a príklady z histórie (pre oblasť sociálnej spravodlivosti a rovnosti);
- debaty (pre oblasť kritického myslenia) a pre školu ako celok dôraz na rozvoj kritického myslenia.

Dotazník absolventov (učiteľov z praxe)

Dotazník vyplnilo 112 absolventiek a absolventov rôznych univerzít⁸. Respondentmi boli väčšinou ženy (86 %), najčastejšie učili na gymnáziách (41 %) a mali viac ako 20 rokov skúseností s výučbou (49 %, *Tabuľka 3*). Štyria respondenti v čase vyplnenie dotazníka už neučili, dvaja z nich mali 1 až 5 rokov skúseností s výučbou a dvaja mali viac ako 20 rokov skúseností s výučbou. Väčšina respondentiek a respondentov absolvovala vysoké školy po celom Slovensku, vrátane Košíc, Bratislavy, Prešova, Trnavy, Banskej Bystrice, Nitra a Ružomberka. Niekoľko z nich študovalo v zahraničí, v Českej republike a vo Veľkej Británii. Respondenti študovali a učili širokú škálu predmetov (*Príloha 4*).

Tabuľka 3 – Charakteristika respondentov (n = 112)

Charakteristika	n	%
Pohlavie		
Muž	16	14
Žena	96	86
Typ školy, kde učia		
Základná škola	29	26
Gymnázium	45	41
Obchodná akadémia	9	8
Stredné odborné učilište/odborná škola	4	4
Iná	20	18
Neučia	4	4
Počet rokov skúseností s výukou		
1 – 5	11	10
6 – 10	8	7
11 – 15	15	13
16 – 20	23	21
> 20	55	49

Väčšina opýtaných sa už stretla s pojmami globálne vzdelávanie alebo rozvojové vzdelávanie (93 %) a súhlasila s tým, že škola by mala reflektovať stále globalizovanejší svet (93 %, *Tabuľka 4*). Respondentky a respondenti najčastejšie uvádzali, že sa dozvedeli o GV prostredníctvom mimovládnych organizácií (najčastejšie Človek v ohrození), masmédií, štúdiá na VŠ a praxou (špecificky bolo spomenuté vyučovanie občianskej náuky), prostredníctvom odbornej prípravy a literatúry (vrátane Národnej stratégie globálneho vzdelávania pre obdobie

8/ Oslovené boli učiteľky a učители, s ktorými spolupracuje ČVO.

rokov 2012 – 2016). Štvornásobne viac respondentiek a respondentov súhlasilo s tvrdením „Globálne vzdelávanie ponúka žiakovi odpovede a riešenia súčasných globálnych výziev.“ (80 %) než s tvrdením „Globálne vzdelávanie kladie otázky a poskytuje rôzne uhly pohľadu na globálne výzvy.“ (20 %). Takmer všetci tvrdili, že do istej miery zahŕňajú globálny rozmer v ich výučbe (99 %).

Tí, ktorí zahŕňajú globálny rozmer do svojej výučby, uviedli, že sa tak najčastejšie naučili prostredníctvom vzdelávacích seminárov (46 %). Výzvy, ktorým čelia pri začleňovaní GV do výučby, zahŕňali hľadanie vhodných aktivít pre tému výučby a nedostatok materiálov, problém nájsť čas v rozvrhu, postoj žiakov a mediálny obraz daných tém. Tí, ktorí spomínali obtiaže, zmieňovali hlavne problémy so študentami, ako sú napríklad záporné odpovede a nezáujem. Jeden učiteľ medzi problémami uviedol, že „študenti sú rasisti“. Tí, ktorí čelili výzvam ohľadom globálneho rozmeru výučby, ich najčastejšie prekonali prostredníctvom štúdia literatúry (41 %).

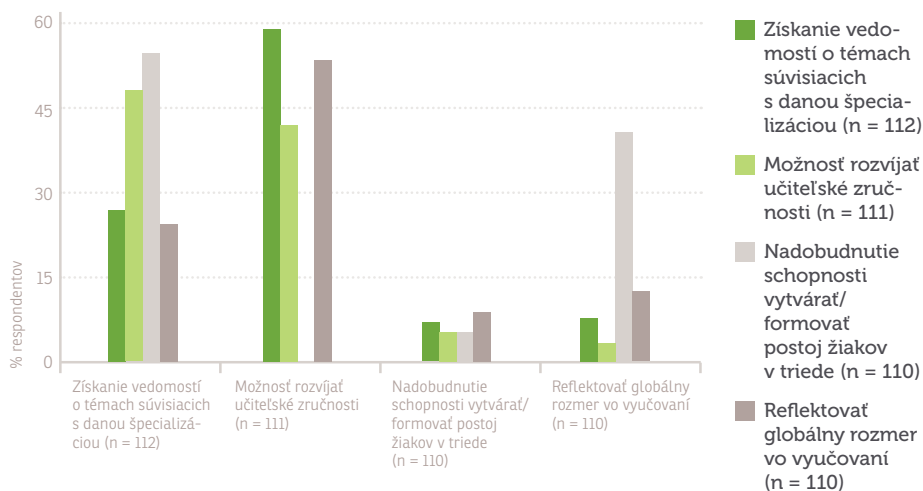
Tabuľka 4 – Povedomie a pohľad na globálne vzdelávanie (n = 112)

Aspekt GV	n	%
<i>Stretli sa s pojmami globálne vzdelávanie alebo rozvojové vzdelávanie</i>	104	93
<i>Myslia si, že škola by mala reflektovať stále viac a viac globalizovaný svet</i>	102	93
<i>Súhlas s výrokom:</i>		
Globálne vzdelávanie ponúka žiakovi odpovede a riešenia súčasných globálnych výziev	86	80
Globálne vzdelávanie kladie otázky a poskytuje rôzne uhly pohľadu na globálne výzvy	22	20
<i>Začleňujete globálny rozmer do vyučovania?:</i>		
Áno	70	64
Čiastočne	38	35
Nie	2	2
<i>Ak áno alebo ako-tak (n = 108):</i>		
<i>Ako ste sa dostali ku GV? (n = 108)</i>		
Naučil/a som sa o tom počas štúdia na VŠ	2	2
Sám/sama som si o tom študoval/a v knihách (príručkách)	35	33
Zúčastnil/a som sa seminára/ov venovaného/ých začleňovaniu globálneho rozmeru do vyučovania	49	46
Diskutoval/a som o tom s kolegami	10	9
Iné	11	10

Aspekt GV	n	%
<i>Čo vám pomohlo prekonať výzvy pri začleňovaní globálnych tém, ako je migrácia alebo multikulturalizmus, do vyučovania?</i>		
To, čo som sa naučil/a počas štúdia na VŠ	3	3
To, že som si sám o tom študoval/a v knihách (príručkách)	43	41
To, že som sa zúčastnil/a seminára/ov venovaného/ých začleňovaniu globálneho rozmeru do vyučovania	32	30
To, že som o tom diskutoval/a s kolegami	11	10
Iné	7	7
Nezaznamenal/a som v tomto smere žiadne výzvy	10	9

Získavanie vedomostí o jednotlivých témach, rozvoj pedagogických zručností a naučiť sa reflektovať globálny rozmer vo výučbe považovala väčšina respondentiek a respondentov za veľmi dôležité alebo potrebné zviditeľniť (Graf 4). Viac ako polovica respondentov sa domnieva, že je dôležité vzdelávať učiteľov v tom, ako tvoriť a ovplyvňovať postoje.

Graf 4: Hodnotenie dôležitosti aspektov, ktoré by mali byť prítomné pri príprave budúcich učiteľov

Skupinové fokusové diskusie s vysokoškolskými pedagógmi

Piatich skupinových fokusových diskusií sa zúčastnilo 36 vysokoškolských pedagogičiek a pedagógov, ktorí učili na bakalárskej či magisterskej úrovni. Účastníkmi boli najčastejšie odborné asistentky a asistenti (s PhD., n = 26), najviac z nich pracovalo na VŠ 6 až 10 rokov.

Slová spojené s globálnym vzdelávaním

Pri otázke chápania pojmu globálne vzdelávania, VŠ pedagogičky a pedagógovia používali na opis veľa slov vrátane pozitívnych aj negatívnych slov, teoretických a politických konceptov a praktických interpretácií:

Tabuľka 5 – Slová spájané s globálnym vzdelávaním

Positívne slová	Negatívne slová	Teoretické a politické koncepty	Praktické interpretácie
spolupráca, integrita, naučiť sa všetko, rešpekt, tolerancia, humanita, holistické myslenie	nerovnosť vo svete, konflikty, mcdonaldizácia, globálne otepľovanie	konštruktivistický prístup, ľavicová agenda, pohľad zhora, moc, kritické myslenie, evaluácia, svet – náš spoločný domov, všetko súvisí so všetkým, multikulturalizmus	vzdelanie v globálnych otázkach, udržateľný rozvoj, rozvojová pomoc, vládnutie, vzdelanie k udržateľnosti, ekonomika, multikulturalizmus, vedecký a technologický pokrok, životné prostredie, imigranti

VŠ pedagógovia si neboli istí, či sa GV zameriava na špecifické témy, alebo je prístupom ku vzdelávaniu:

”

Možno je napätie medzi tým, čo má byť motivačná téma pre obsah vzdelávania a čo už je metóda/prístup ku vzdelávaniu.

VŠ pedagóg, Trnava

”

Myslela som si, že GV je viac ako len témy, ktoré sú uvedené na tabuli, že je to istý postoj, štýl vyučovania, ktorý vedie k cieľu. Ten cieľ si predstavujem ako človeka, ktorý je schopný reflektovať tento svet v celistvosti.

VŠ pedagogička, Prešov

”

...aký je rozdiel medzi globálnym a všeobecným vzdelávaním? Čo vlastne je to všeobecné vzdelávanie? Že mám prehľad? Z každého čosi. Encyklopedický, fragmentárny informačný model (vo vzdelávaní) je opustený, a vlastne kritizovaný. Každá čiastková téma by mala byť ponúkaná a obsah by mal byť zrozumiteľný v globálnych súvislostiach. Teda z takéhoto hľadiska mi príde skutočne významné, že to ten učiteľ chápe v kontexte. Nechápem však, že nejaké témy, napr. chudoba, sú globálne témy, a smeti a odpadový systém na Slovensku je lokálna téma.

VŠ pedagóg, Trnava

Národná stratégia globálneho vzdelávania

Zaznamenali sme veľké rozdiely v povedomí o Národnej stratégii GV. Na jednej VŠ o nej nepočul nikto a na inej o nej vedelo sedem z ôsmich pedagógov. Niektoré VŠ pedagogičky a pedagógovia vnímali Národnú stratégiu GV ako teoretickú. Podľa nich sa na ňu síce dá odvolať, ale nie je uvedená do praxe:

”

Mám ten pocit, že národná stratégia (GV) bola prijatá, my sa na ňu odvolávame, ale ľudia s ňou nepracujú, nebola zapojená do metodických osnov. Nemám pocit, že by bola nejak reflektovaná v príprave budúcich učiteľov.

VŠ pedagogička, Prešov

”

...nikto sa neopýtal, akým spôsobom ÚS (pedagogické fakulty) naplňujú túto stratégiu.

VŠ pedagogička, Bratislava

Zatiaľ čo iní našli v Národnej stratégii GV praktické využitie:

”

Užívam ju v príprave budúcich učiteľov, napríklad pri hodinách dejepisu – keď koncipujem hodiny, aj keď oni (študenti) koncipujú hodiny, tak vychádzajú do istej miery z tejto stratégie GV a to iba z toho dôvodu, že sa snažím, aby dejepis učili tak, aby mal nejaký význam v prítomnosti.

VŠ pedagogička, Košice

Niektorí nenašli žiadne využitie Národnej stratégie GV:

” *Národná stratégia je pre mňa úplne mimo, pretože ja učím odborný predmet.*

VŠ pedagogička, Prešov

Dôležitosť globálneho vzdelávania pri príprave budúcich učiteľov

Hodnotenie dôležitosti GV (1 = vôbec nie je dôležité, 10 = veľmi dôležité) sa pohybovalo medzi 5 až 10. Väčšina opýtaných hodnotila dôležitosť GV pri príprave budúcich učiteľov ako veľmi dôležitú (7/10):

” *...myslím si, že učiteľ by mal tieto globálne problémy riešiť so svojimi žiakmi, aby z nich nevychoval ignorantov. Pre mňa je to také dôležité, že tam kludne môžeme zakrúžkovať 10.*

VŠ pedagogička, Prešov

Objavovali sa rôzne názory na implementáciu GV do jednotlivých predmetov. Niektoré VŠ pedagogičky a pedagógovia si mysleli, že princípy a témy GV sa dajú aplikovať na všetky predmety:

” *Ja by som to dala ako maximálne dôležité, každá téma sa dá použiť do akéhokoľvek predmetu. Teda 10.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Niektorí však pripustili rozdielne uplatnenie GV v rôznych predmetoch:

” *Určite je to dôležité, to by som zostala na 10, ale vzhľadom na to, že mám široké pole predmetov, tak to určite nie je 100 %, ale bude sa to priemerovať na 75 % dôležitosti.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Iní považovali lokálne témy za primárne a globálne témy videli ako doplnkové alebo nadstavbové:

” *...v prvom rade by sa mal učiteľ venovať tomu, čo je doma, to je základ. Globálne témy by mali byť nadstavbou, vyššou úrovňou. Mali by byť zohľadnené všade, ale nie ako základ.*

VŠ pedagóg, Trnava

” *Najprv musíme pozorovať jednotlivý problém samostatne a potom ho zaradiť do kontextu, to je spôsob, ako nazeráme na globálne otázky.*

VŠ pedagóg, Prešov

Niektoré VŠ pedagogičky a pedagógovia porovnávali dôležitosť GV v teoretickej rovine s ich vnímaním pedagogickej reality:

” *To je jasné, my sa zhodneme na 10 (veľmi dôležité), ale keď sa opýtam, koľko času som ochotná alebo môžem obetovať, neviem, či by tam bola tá 10.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” *Je otázka, či je ten predmet viac o zručnosti, alebo je to viac o vedomostiach, napr. v dejepise.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Otázku vplyvania na postoje pri GV je potrebné takisto brať do úvahy:

” *Tam sú dve kritériá. Jedna vec je, áno, je to dôležité, aby mal študent prehľad o sociálno-etických alebo dajme tomu sociologických otázkach (napr. aké sú dôsledky príchodu migrantov k nám) – taký základný prehľad. A druhá vec je, do akej miery je dôležité to, že by mal byť schopný obsiahnuť inú kultúru a byť schopný o nej kompetentne hovoriť so svojimi žiakmi.*

VŠ pedagóg, Trnava

O ktorých globálnych témach by mal byť učiteľ schopný zhovárať sa so žiakmi

Pre niektoré VŠ pedagogičky a pedagógov bol multikulturalizmus dominantnou témou GV:

„**Čo sa týka témy multikulturalizmu, podľa mňa je veľmi dôležité učiť kultúrny relativizmus či kultúrnu pluralitu. Ľudia si neuvedomujú, že kultúrny relativizmus existuje aj v takom malom meste, ako sú Košice či Prešov. Aj tu máme rôzne hodnotové smerovania – iné pre ľudí na vidieku a iné pre ľudí z mesta. Už tam je vidieť, že existuje nejaký stret hodnôt, s ktorým sa stretávajú práve deti, možno i stredoškólcami. Táto téma kultúrneho relativizmu je pre mňa dominantná v GV.**

VŠ pedagogička, Prešov

Iní mali názor, že učiteľ by mal byť v triede schopný diskutovať o akejkoľvek téme:

„**Šiel by som na to zo širšieho pohľadu. Učiteľ, či chce, alebo nie, tak sa k týmto témam bude musieť vyjadriť. Jedna vec je, keď nejakú tému navrhne a bude s ňou pracovať na hodine. Druhá vec je, že hodina sa nejakým spôsobom vyvine. Otázkou by nemalo byť, o ktorých témach by sa malo diskutovať, učiteľia by mali byť schopní vyjadriť svoj názor na všetky témy a zaujať nejaký postoj, prípadne stanovisko, alebo nechať žiakov, aby aktívne diskutovali. Nejde o to, aby som chcel jeden názor, ale aby vznikla diskusia.**

VŠ pedagóg, Prešov

Vysokoškolské pedagogičky a pedagógovia mali odlišné názory na to, ako by mala byť každá téma adresovaná žiakom a študentom rôzneho veku. Podľa niektorých je každá téma použiteľná, iba potrebuje byť primerane adaptovaná:

„**Ja si myslím, že všetky témy sa dajú vhodným spôsobom aplikovať. Je potrebné ich didakticky prispôbiť. Čím skôr začneme u mladej generácie, tým to môže byť efektívnejšie. Teda aj od predškolského veku.**

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„**Vo veku 6 – 9 rokov hľadáme orientáciu na všeobecné dobro – z príbehov, rozprávok. Stredoškólcami potom už samozrejme uvažujú a píšú seriózne závery, ktoré môžu mať podložené dátami, načítanou literatúrou, svojimi úvahami, svojím smerovaním, teda samozrejme treba (GV) dávkovať podľa veku.**

VŠ pedagogička, Bratislava

Iní si mysleli, že rôzne témy by mali byť otvárané v triede v rôznom veku žiakov:

” *Určite to bude špecifické pre rôzne stupne, určite budeme vyberať iné témy, keď hovoríme s deťmi na 1. stupni, 2. stupni a so stredoškólákmi.*

VŠ pedagogička, Prešov

Diskusia pokračovala aj o tom, ako predstaviť globálne témy. Mnoho VŠ pedagogičiek a pedagógov si myslelo, že globálne témy môžu byť vnímané žiakmi „na prvý pohľad akoby vzdialené“, takže by mali byť najprv predstavené v lokálnom kontexte a potom by sa mala ich perspektíva rozširovať.

” *Môžeme študentov demotivovať tým, že na všetko dávame nálepku globálne vzdelávanie. Ich nezaujíma, čo sa deje na druhom konci sveta. Majú pocit, že sa to týka druhého konca sveta, keď je to globálne. Starším žiakom môžeme ukázať aj tie širšie súvislosti, ale u mladších žiakov je ľahšie budovať vzťah k životnému prostrediu cez aktivity. Tým, že pracujú na dvore, to, že si škola vytvorí komunitnú záhradu atď.*

VŠ pedagogička, Prešov

” *Je dobré, keď začneme od seba, od lokality, to je niečo uchopiteľné a konkrétne. Kognitívne sa dá dávkovať aj mladším deťom.*

VŠ pedagogička, Bratislava

” *Pre nich (študentov) je téma veľmi ďaleko ako globálna, ale veľmi blízko ako lokálna téma, pretože keď si vezmeme, čo všetko pod to spadá, často si to ani neuvedomujú. Napr. k téme, ktorá je zadefinovaná ako globálna, žiaci necítia žiadne prepojenie. Keby to učiteľ postavil na lokálnu úroveň, tak by si uvedomili, že riešia otázky životného prostredia na každodennej úrovni. Ak niečo, čo je na globálnej úrovni veľmi ďaleko od nás, premietneme ako to, čo je okolo nás, nie je to až také vzdialené.*

VŠ pedagogička, Prešov

Vysokoškolské pedagogičky a pedagógovia sa vyjadrovali k jednotlivým oblastiam z pohľadu kognitívnej, psychomotorickej a afektívnej úrovne, ktoré sa odkazujú na Bloomovu taxonómiu vzdelávacích cieľov⁹.

Pri zmieňovaní oblastí súvisiacich s **kognitívnou úrovňou (vedomostami)**, niektorí VŠ pedagógovia a pedagogičky považovali za dôležité hovoriť nielen o globálnych otázkach na úrovni vedomostí a ich pochopenia, ale aj o príčinách a dôsledkoch. To predstavuje rozvíjanie schopnosti analyzovať a syntetizovať informácie, čo je na základe Bloomovej taxonómie vnímané ako vyššia úroveň myslenia:

„*Ľudia nemyslia na dôsledky, prosto majú nápad, tendenciu niečo urobiť. Majú nejakú suchú informáciu, ale čo s tým, akú má tá informácia hodnotu? Ako keby tí mladí nevideli dôsledky toho, aké informácie im poskytujeme. Fatálne napríklad z dejepisu – dostanú podrobné informácie o vojne a ako keby to brali iba ako informáciu, že tráva sa zazelenala a slnko dnes vyšlo.*

VŠ pedagóg, Banská Bystrica

Čo sa týka **psychomotorickej úrovne (zručnosti)**, rozvoj kritického myslenia bol považovaný za jednu z najdôležitejších prierezových zručností učiteľa:

„*Kritické myslenie je dôležité, ono prepojuje každú jednotlivú oblasť. My si z toho ČU berieme len to, čo je nám blízke a čomu rozumieme, ale unikajú nám ďalšie súvislosti.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„*Súhlasim s názorom, že je lepšie naučiť učiteľov viesť dialóg – aj študent môže mať vlastný názor a nemusí byť zlý. Som pripravená vypočuť si ten názor a zdravo argumentovať a nepresvedčovať ho o svojej pravde. Keď sa ja naučím niečo o nejakej globálnej téme, niekto ma to takto naučil, nemusím mať pravdu. Bolo by lepšie viesť otvorený dialóg alebo viesť diskusiu k tomu, aby študent mal vlastný názor, ktorý dokáže podložiť určitou argumentáciou.*

VŠ pedagogička, Prešov

Kritické myslenie úzko súvisí so schopnosťou analyzovať informácie. Tá bola takisto považovaná za dôležitú zručnosť, ktorú by sa mali žiaci naučiť:

” *To súvisí aj s dôveryhodnosťou zdrojov, väčšina ľudí získava informácie len z médií, ale vyhladať si nejaké relevantnejšie zdroje, to už nevedia. Toto treba deti učiť, preto tá mediálna výchova.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica.

V súvislosti s **afektívnou úrovňou (postoje)** bola viackrát spomenutá zodpovednosť:

” *Nie som stotožnená s takýmito inováciami, ako že máme také (napr. globálne) vzdelávanie a takú výchovu. Keby to bolo na mne, ja by som dala jedno kľúčové slovo a jedinú výchovu, a to kľúčové slovo je zodpovednosť. Uchovávala by som. k zodpovednosti a ono by sa to všade našlo.*

VŠ pedagogička, Bratislava

” *Je dôležité prevziať zodpovednosť za niečo, čo chcem podporiť.*

VŠ pedagogička, Tmava

” *...máme istú zodpovednosť, aj keď si myslíme, že nemáme. Sme súčasťou jedného sveta.*

VŠ pedagóg, Bratislava

Niektoré VŠ pedagogičky a pedagógovia predstavili myšlienku rozvoja osobnosti žiaka ako celku (nie iba vedomostí, ale aj zručností a postojov):

” *... chceme človeka vychovávať ako celok, ako cit. Potrebujeme mu dať nielen informácie, ale aj to, čo je za nimi. Za nimi môžu byť práve tieto globálne témy, resp. obsah týchto tém. A ide mi o to vychovávať, nielen učiť.*

VŠ pedagogička, Prešov

9/ Bloomova taxonómia vzdelávacích cieľov je súbor troch hierarchických modelov (domén) používaných na klasifikáciu vzdelávacích cieľov podľa úrovne zložitosti a špecifickosti. Tieto tri domény zahŕňajú ciele učenia v kognitívnej, psychomotorickej a afektívnej úrovni.

Ktoré oblasti súvisiace s globálnym vzdelávaním vysoké školy pokrývajú (dobre) a čo sa dá zlepšiť

Pýtali sme sa VŠ pedagogičiek a pedagógov na globálne témy, ktoré sú zahrnuté v študijných programoch pre budúcich učiteľov a učiteľky. Jednotlivé témy sú v abecednom poradí predstavené v Tabuľke 6.

Tabuľka 6 – Globálne témy zahrnuté v študijných programoch pre budúcich učiteľov

Alternatívne zdroje energie, chudoba, ekológia, etické systémy rôznych náboženstiev, etika, globalizácia, historická demografia, hlad, inklúzia, kultúra a sociálna antropológia, kultúrna psychológia, medzináboženský dialóg, migrácia, multikultúrna výchova, predsudky, rasizmus, tolerancia, vojna, trvalo udržateľný rozvoj, zdravotná starostlivosť, životné prostredie a jeho ochrana.

Väčšina tém pokrývaných v rámci vysokoškolských programov pedagogických smerov súvisí s javmi, ktoré nielen zdôrazňujú vzťahy medzi globálnym Severom a Juhom (rozvojové vzdelávanie), ale odvolávajú sa na viac oblastí a komplexnejší svet súčasnosti (GV a vzdelávanie ku globálnemu občianstvu).

Veľkú časť oblastí súvisiacich s GV pokrývajú katedry etickej výchovy a občianskej náuky:

”

Stále mi vychádza dosť veľký rozdiel medzi budúcimi učiteľmi občianskej náuky a zbytkom fakulty.

VŠ pedagogička, Bratislava

”

U rámci etickej výchovy tam sú vyslovene tieto (GV) témy. Navyiac, ako všade inde na Slovensku, máme tomu venované predmety v rámci sociálnej pedagogiky.

VŠ pedagogička, Trnava

Viacero opýtaných vyjadrilo názor, že globálne témy nie sú veľmi prítomné v oficiálnom kurikule. Je ale realistické implementovať ich tam – ak ich do svojej výučby zaradia jednotlivé VŠ pedagogičky a pedagógovia.

”

U rámci študijného programu sa to dá všetko zvládnuť, všetky témy. U globálne áno.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„ Čo si tak matne spomínam podľa toho, čo som kontrolovala v informačných listoch kvôli akreditácii, tak si myslím, že formálne (je GU tým) asi veľmi málo.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„ Ja si myslím, že tu na UŠ máme celkom dobrý priestor, záleží na nás, ako si postavíme seminár/prednášku. Do istej miery tu máme slobodu.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Príklad

„ Minulý týždeň sme mali dve témy v jednom literárnom diele Ueverička Veronka. Je tam rúbanie lesa, čiže vlastne ochrana životného prostredia, riešili sme tam ekonomické témy. Boli tam kúpele, ktoré navštevovali iba bohatí ľudia, potom sme tam mali sociálne veci. Keď sa v kúpeľoch objavilo dieťa na vozíčku, učili sme sa o tolerancii a skončilo to medziludskými vzťahmi. A tým, že sme v príbehu ešte mali pomenované postavy podľa rôznych rastlín, každý sa volal inak, jeden Hrašok atď., tak by sa tam dalo zapojiť aj globálne obchodovanie, ako sa potraviny menia, odkiaľ k nám prichádzajú a pod.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„ Uždy to podľa mňa bude o osobnosti učiteľa.

VŠ pedagóg, Bratislava

Niektoré VŠ pedagogičky a pedagógovia vyjadrili názor, že téma nie je dôležitá. GV nemusí byť tematizované, ale dôležité sú zručnosti a postoje:

„ ... nemusí to byť obsah predmetu, že teraz budem preberať túto tému. Globálne znamená aj vypěstovať zručnosť. Keď nemám zručnosť, nebudem sa zaujímať o verejný priestor, je mi to jedno. Ale tá zručnosť znamená napríklad vnímať, niečo robiť. Potom môžeme hovoriť o globálnych témach.

VŠ pedagogička, Prešov

„ Mám moje kurzy, hlavne teda dejiny morálnej filozofie, založené na postavení jednotlivca, na úcte k prírode, zodpovednosti a hodnote.

VŠ pedagóg, Bratislava

Čo sa dá zlepšiť

Návrhy týkajúce sa možných zlepšení:

Zahrnúť GV do učiteľského základu budúcich učiteľiek a učiteľov

Zakomponovať tento aspekt do všeobecného základu.

VŠ pedagogička, Tmava

Nezameriavať sa iba na budúce učiteľky a učiteľov

Zameranie je na budúcich učiteľov, ale na tejto fakulte (Pedagogická fakulta TU) sú aj tzv. nepedagogickí odborní pracovníci, ako sociálni pedagógovia alebo vychovávateľa, čo nie sú učelia. Myslím, že to (GV) je téma, ktorá sa priamo nevyučuje, ale jednoducho sa tam skôr nachádza ako prístup k výchove.

VŠ pedagogička, Tmava

Zaradiť GV nielen do humanitných a sociálne orientovaných študijných programov

Keď sa vezme pomer katedrií, ktoré tu sú, tak pomer humanitne-sociálnych je v menšine. Neviem to povedať za katedru matematiky/fyziky, ale nepredpokladám, že sú tam takéto témy prítomné v kurikulumoch. Asi sú tam nejaké, ako témy, možno keď je učiteľ silná osobnosť, tak sa v rámci prednášky dotkne zrejme aj aktuálnych situácií, ale nie je to povinné.

VŠ pedagogička, Bratislava

Viac priestoru pre reflexiu a diskusiu (a menej obsahu počas hodiny)

Učenie je veľmi predimenzované a je ho veľmi veľa. Napríklad sama historička kritizovala, prečo sa preberá tak veľa histórie. Na čo je nutné, aby dieťa vedelo, že v roku 1603 v rámci tureckých vojen zaútočila jednotka z Ptylákova v oblasti Banskej Bystrice.

VŠ pedagóg, Banská Bystrica

Participatívny prístup ku vzdelávaniu

Myslím si, že sa treba snažiť zmeniť aj vyučovacie metódy. Ako keď mám predmet sociálne zručnosti alebo multikultúrna výchova, tak vždy sa mi to zle učí, keď mám len 2 hodiny (do týždňa). Ja si to vždy spojím do bloku a so študentmi urobím viac, aj oni si viac zapamätajú. Nehovorím, že všetky témy sa dajú (takto učiť), nedá sa to urobiť tak, že každý budeme učiť iba polovicu semestra, ale niektoré témy, ktoré by sa takto dali, tak by sa mohli prepojiť aj so spoluprácou s niektorými organizáciami. Alebo zorganizovať Živé knižnice, to je taká interaktívnejšia forma. Alebo pripraviť workshopy, alebo možno v rámci predmetu ísť na tri dni so študentmi niekde sa intenzívne venovať tejto tematike, aby mali aj existenciálny zážitok.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Rozvíjanie osobnej zodpovednosti

„ Keď pôjdeme cestou osobnej zodpovednosti – za triedu, za komunitu... Ja som robila projekty pre komunitu: rekonštruovali sme sídlisko, ihrisko a podobne, mali sme na to granty. Na začiatku ľudia chodili a pozerali sa, hovorili, že je pekné, že to robíme, a potom sa začali pridávať. Mám taký dojem, že si musíme najskôr vyriešiť tú svoju globálnu zodpovednosť, o tom by mali učitelia hovoriť. To im možno pomôže vyriešiť aj tie problémy, ktoré sa riešia na lokálnej úrovni: v komunitách, v škole. To je možno to, čo učím ja, a doteraz som nevedela, že je to GV. Ja na to idem od jednotlivca a jeho zodpovednosti po zodpovednosť za skupinu, takto sa to dá.

VŠ pedagogička, Bratislava

Ponúknuť možnosť postgraduálneho štúdia GV pre učiteľky a učiteľov

„ Možno by bolo lepšie ísť cestou aprobácií a najst priestor v existujúcich predmetoch. To pridávanie nových predmetov do kurikul je problém v regionálnom školstve, rovnako je to problém aj u nás (na univerzite). Nás limitujú kredity, každý si bojuje o tie svoje pozície, nosné predmety... Takže možno ísť cez tú aprobáciu, študentov nielen učiť o GV, ale učiť aj to, ako ho dostať do toho svojho predmetu.

VŠ pedagogička, Bratislava

Ako sa to dá zlepšiť

Zlepšenia navrhnuté účastníčkami a účastníkmi fokusových diskusií môžeme podľa zamerania rozdeliť do štyroch kategórií:

- zameranie sa na vzdelávací proces;
- zameranie sa na VŠ pedagogičky a pedagógov;
- zameranie sa na fakulty (univerzity);
- zameranie mimo fakulty (univerzity).

Najviac návrhov sa viaže k prvým dvom kategóriám.

Návrhy zlepšení zamerané na vzdelávací proces

Z pohľadu vzdelávacieho procesu by boli ocenené najmä:

- **Blížší kontakt s „realitou“, s praxou** (napr. stimuly zvonku, pozývanie hostí s praktickými skúsenosťami, zažitie rôznych typov vzdelávania, návšteva rôznych inštitúcií, študenti pracujúci na reálnych projektoch a pod.);

” *Premýšľam, či by niečo ako toto (GV) nemalo byť súčasťou povinných predmetov pre všetkých študentov.*

VŠ pedagogička, Prešov

” *Podľa mňa by študentky a študentov zaujala diskusia s odborníkom, ktorý má charizmu a vtlahne ich do diania. Ja som bola na prednáške o klimatickej zmene, a tak ma to potom chytilo, že som hneď prvý seminár venovala klimatickým zmenám.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” *Čo podľa mňa veľmi chýba, je prepojenie s realitou. Sme odtrhnutí od reality, páčilo by sa mi, keby som mohla raz za čas priviesť študentom človeka, ktorý im ukáže, ako sa GV dá učiť v triede, ako to všetko funguje. Myslim, že toto tým študentom chýba.*

VŠ pedagogička, Bratislava

” *Tak, ako ste hovorili, je dobré ísť do inštitúcií, ktoré sa venujú danej problematike. Napríklad ja mám už v rámci regionálnej výchovy dohodnuté, že pôjdeme do múzea SNP. Chcu tam ísť študenti.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” *Príručky sú pre študentov fajn, praktickejšie. Ale podľa mňa to dokážu využiť tí učitelia, ktorí už sú v praxi, tí to majú už nejak zabehnuté, nie noví mladí učitelia. Naši študenti by potrebovali nejaký návod, potrebovali by to (aktivitu) vidieť naživo. Najčastejšie siahajú študenti po tých veciach, ktoré si niekedy vyskúšali, zažili.*

VŠ pedagogička, Bratislava

” *U Sokratovom inštitúte¹⁰ sú študenti nastavení tak, že si vypracujú mini projekt, ktorý zrealizujú v praxi pre svoju komunitu/skupinu. Takže nemať možno seminárnu prácu, ale mať nejaký mini projekt, ktorý zrealizujú v praxi a zreflektujú si ho.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

- zlepšenia týkajúce sa metód výučby (podporovať participáciu a angažovanosť, vytváranie vlastných názorov, zažívanie vecí na vlastnú kožu, rozširovanie obzorov, kritické myslenie);

„ Najprv (je potrebné) sa naučiť, ako nazerať na problém. Nemôžem žiakom povedať, aby si mysleli to, čo ja, ale najskôr ich navigovať k argumentácii, dialógu. Možno nie sú dôležité všetky fakty, ale naučiť sa najprv metodológiu, ako včleniť otázky do výučby.

VŠ pedagogička, Prešov

„ Všetko nemusí byť naučené formálnou cestou. Môžeme žiakov brať do múzea, aby to nebolo všetko jednotvárne – oni si toho viac zapamätajú. Hovoríme o zážitku – u nás je vzdelávanie veľmi vedomostne orientované, to znamená obrovské množstvo vedomostí, ktoré potrebujeme iba overiť v teste.

VŠ pedagogička, Prešov

„ Ja by som iba metaforicky za seba povedal, že všetkých zaangažovať do problému tak, že dôsledok globalizácie je pocitovo a emočne vyjadrený ako ontologická bezpečnosť¹¹. Teda ak sa toto podari scitlivieť, tak sa môže podariť aj štart do týchto (GU) tém. To sa nedá naliať, to sa dá iba podmieniť.

VŠ pedagóg, Bratislava

„ Všetky možné témy sa dajú prepojiť do širších súvislostí, do globálneho kontextu. Toto je podľa mňa najlepší prístup. Nie vytvárať nové predmety.

VŠ pedagogička, Tmava

„ Študent dnes prichádza z tak fragmentovanej kultúry, že sa mi zdá, že mnohé poznatky ho nemajú šancu osloviť a keď už, tak veľmi málo, pretože to stečie z jeho povrchu ešte skôr ako skončí prednáška. Typická metodika je ísť s nimi na vrchol kopca¹². To by ale chcelo veľmi systematicky uvažovať, ako to urobiť. Nie tak, že zavedieme pár tém, o ktorých diskutujeme... Viete si predstaviť ten arzenál vedomostí, ktoré by ste museli mať aj vy, aj ten žiak, aby ste mohli kompetentne debatovať o chudobe vo svete? Tá téma nie je iba fragment, dnes si niečo prečítam na internete a urobím na to esej. Vzdelanie má byť inak nastavené už od začiatku. Pre mňa je odpoveď v tom, že nepotrebujem špeciálne témy, aby som tematizoval globálne problémy. Nepotrebujem do školy dodávať ďalší typ tém alebo kurikula, alebo učebného textu.

VŠ pedagóg, Tmava

10/ Vzdelávací program, ktorý realizuje Centrum pre environmentálnu a etickú výchovu Živica.

11/ Ontologická bezpečnosť je stabilný duševný stav vyplývajúci z pocitu trvalosti a poriadku udalostí v živote jednotlivca. Zjednodušene povedané ide o pocit istoty bytia.

12/ Nazerať na veci s nadhľadom a v súvislostiach, nie fragmentovane bez kontextu.

” A ešte je podľa mňa dôležitý aj kritický pohľad na určité témy, nielen z jednej stránky, ale i z opačnej alternatívy, potom na ne mám úplne iný pohľad. Utvorí mi to ďalšiu dimenziu. Napríklad rozvojová pomoc: nie je len o tom, že rozvoj pomáha chudobným v krajinách (globálneho) Juhu, ale možno pozrieť sa na to z inej perspektívy – chcú oni vôbec tú pomoc? Prečo sa stavíme do pozície, že pomáhame? Je tam vôbec pomoc potrebná? Je tá pomoc vôbec pomocou?

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Návrhy zlepšení zamerané na VŠ pedagogičky a pedagógov

Dôležitou podmienkou zlepšenia situácie sú samotné vysokoškolské pedagogičky alebo pedagógovia, ktorí pre svojich študentov slúžia ako rolové modely. Ich zaujatie témou predstavuje základný motivačný faktor pre budúce učiteľky a učiteľov:

” Keď vidia, že ho (VŠ pedagóg) to zaujíma, začnú sa (študenti) tiež zaujímať.

VŠ pedagogička, Prešov

V súvislosti s odporúčaniami, navrhnutými v rámci fokusových diskusií pre VŠ pedagogičky a pedagógov, účastníci zdieľali ich profesný rozvoj (na obsahovej aj metodologickej úrovni) a podporné materiály.

” Potrebovali by sme nielen jednorazový kurz, dokážem si predstaviť ročné alebo aj dvojrôčné vzdelávanie, kde by som chodila. Možno jedenkrát do mesiaca na cca dva dni.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” Ešte jedna taká vystovene praktická pomoc – zahraničné študijné pobyty. Poslať toho človeka (VŠ pedagóga) niekam, keď to (GU) robia – kde sedí na hodinách, diskutuje s učiteľmi. Hovorím z vlastnej skúsenosti.

VŠ pedagogička, Bratislava

” U prvom rade sa musím ja dozvedieť a potom to podať študentom.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„ Človek je už tak zacyklený vo svojich nápadoch. Možno by pomohli podnety zvonku, preto som vďačná za tie (GV predmetové) príručky pre stredné školy. Ja sa na ne hneď pozriem tak, že ich budem vedieť aplikovať – už si to viem prispôbiť. Viem tam vniesť nejaké moje prvky, ktoré považujem za dôležité, ale potrebujem ten impulz.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„ Problém je, že UŠ pedagógovia sa ďalej nevedelávajú v ich vysokoškolskom pedagogizme. Možno keby bol nejaký seminár vzdelávania UŠ pedagógov, 'Ako udržať pozornosť žiaka na 45 minút', tak by to mohlo mať efekt. Ale to sa nedeje, my si len učíme – dobre či zle. Väčšinou sa každý orientuje na výskum a výučba je len tak mimochodom. Za učenie nie sme bodovaní, možno by pomohlo, keby sa urobil systém hodnotenia UŠ pedagóga, ktorý by zahŕňoval aj pedagogickú činnosť.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Účastníčky a účastníci fokusových diskusií reflektovali aj potrebu a dostupnosť podporných informačných a metodických materiálov:

„ Možno by pomohli aj nejaké komplexné materiály – naozaj vela času trávim tým, že hľadám. Do týždňa by to mohol byť aj jeden celý deň.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„ Pomôže nápad. To je pre mňa hlavná vec – nájsť dobrý text, ktorý je krátky, zaujímavý a hovorí rečou, v ktorej diskutujeme. Teda presne takéto príručky, nech nemusim tráviť čas vyhľadávaním. A nie je to vec, ktorá sa nachádza ľahko.

VŠ pedagogička, Prešov

Návrhy zlepšení zamerané na fakulty (univerzity)

Respondenti zmienili niekoľko návrhov na možné zlepšenie v rámci jednotlivých fakúlt:

GV integrované do hlavných východísk univerzity

„ Možno by sa to (GV) mohlo stať filozofiou školy. Teda možno niečo takéto (ako GV), čo by si škola zobrala za svoje – napríklad by sa to mohlo volať Meníme svet. Škola by viedla k tomu, ako zaujať postoj, riešiť problémy, vysvetlovať, ako sa tie problémy dotýkajú nás. Napríklad migračná kríza – ako sa dotýka mňa, teba, nás. Ako môžeme pomôcť tým ľuďom? Každá kvapka znamená mnoho.

VŠ pedagogička, Prešov

Lepšia koordinácia medzi pedagógkami a pedagógmi na fakulte

” Máme predmet a v rámci neho mnoho tém. Otázka však je, či spĺňajú cieľ, či ten cieľ dokážeme naplniť a možno tých učiteľov k čomusi vyformovať. Nie som vždy úplne presvedčená v tom, že automaticky, keď máme predmet environmentálna výchova, tak ten niečo zmení v myslení našich študentov/učiteľov. Mnohé témy máme spoločné, možno niekde v tých predmetoch sú, ale chyba je v tom, že by sme mali viac komunikovať o tom, čo kto učíme.

VŠ pedagogička, Bratislava

Návrhy zlepšení zamerané mimo fakulty (univerzity)

Sieťovanie s inými fakultami a univerzitami

” U rámci jedného projektu na Sokratovom inštitúte som sa stretla s ľuďmi z ekonomickej fakulty. Z nášho inštitútu (Pedagogickej fakulty UMB) boli dve kolegyně, potom tam bola jedna kolegyně z Nitrý a jedna z Bratislavy. Práve tam sme otvorili tému, aký by bol priestor si vzájomne medzifakultne pomáhať.

VŠ pedagogička, Bratislava

Možnosť uchádzať sa o granty

” My sme teraz zapojení do projektu Globálne vzdelávanie 21. storočia, aj keď už pomaly končí. Možno sa do budúcnosti bude niečo pripravovať pre akademikov, v roku 2017 má byť aj tá nová stratégia (GU) a budeme môcť požiadať o nejaké granty či spoluprácu s organizáciami.

VŠ pedagogička, Bratislava

Budovanie kapacít v oblasti písania projektov

” Aj UŠ sa môžu uchádzať o granty v mimorezortných témach (v nadáciách a pod.), ale ten proces je o to náročnejší. Ja mám napríklad skúsenosť z komunitných projektov, a to písanie, vyhodnocovanie a dokumentovanie projektu je diametrálne odlišné od toho, čo sa tu deje pri vyhodnocovaní UŠ projektov. Ja som písala prvý projekt (na UŠ) a napísala som tam aj „follow up“ aktivity. Kolegovia mi povedali, že sa to do projektu nepíše. Projekt ale musí mať niečo do budúcnosti, to nesmie skončiť po troch rokoch. No povedali mi – Ale my takto projekt nepíšeme.

VŠ pedagogička, Bratislava

Zaangažovanie univerzít do diskusie o Národnej stratégii GV

Keď hovoríme o stratégii (GV), ktorá má nejakú prvú etapu za sebou, tak ja si myslím, že sa k tej stratégii dostali nejaké inštitúcie – MÚO, ministerstvo školstva a zahraničných vecí. Keď to už ministerstvo odsúhlasilo, mohlo by sa opýtať aj vysokých škôl: Ako ste postupovali? Čo sa v praxi zmenilo? Ako ste pracovali so stratégiou? Videla som vyhodnotenie stratégie, bolo veľmi agilné, ministerstvo školstva si môže mädlíť ruky. Na školách sa pýtame, ako sa GV implementuje, ale mohli by sme sa pýtať aj na to, čo robia tí, čo pripravujú budúcich učiteľov. Možno by sme dospeli k záveru, že vytvoríme priestor, dáme peniaze na to, aby sa to (GV) mohlo dostať do povedomia (na UŠ pedagogických smerov). Mohlo by scitlivieť budúcich učiteľov, nie naliať im rozumy. Aby vedeli niečo vypichnúť, obrátiť na to pozornosť, ukázať súvislosti, ktoré nás vedú k zodpovednosti, k ľudskosti. Na svete nás žije 7 miliárd a zďaleka nie všetci žijú tak, ako žijeme my. Je to v poriadku, spravodlivé, OK?

VŠ pedagogička, Bratislava

3. Testovanie výsledkov

Na základe výsledkov prvej fázy štúdie sme vytvorili kurikulá dvojročného vzdelávacieho kurzu pre dve skupiny budúcich učiteľiek a učiteľov. Spolu ho absolvovalo 41 ľudí zo siedmich vysokých škôl zo Slovenska a Českej republiky.

Obsah kurzu spočíval v predstavení témy globálneho vzdelávania, v hľadaní prienikov Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP) s GV a značnú časť tvorili modelové hodiny. Tie si – s použitím metodických príručiek GV – pripravili vybrané študentky a študenti a uskutočnili ich s ostatnými účastníkmi kurzu a lektormi v modelovanom prostredí triedy. Následne boli reflektované ostatnými účastníkmi a lektormi.

Celý kurz sme zamerali viac na didaktiku ako teóriu a obsah GV. Chceli sme účastníckam a účastníkom ponúknuť praktické nástroje, ktoré môžu využiť v ďalšej pedagogickej praxi.

Na záver každého kurzu sme od účastníčok a účastníkov získali spätnú väzbu, ktorá overila výsledky prvej fázy štúdie.

	Počet zúčastnených	Z toho žien	Stupeň štúdia	Skúsenosti s GV	Kontakt s GV
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach	18	14	Mgr. – 18	18	• v rámci jedného predmetu na VŠ
Univerzita Komenského v Bratislave	7	7	Bc. – 6 Mgr. – 1	2	• počas štúdia na SVK a vo Finsku (1x) • počas EVS* pobytu (1x)
Trnavská univerzita v Trnave	1	1	Bc. – 1 Mgr. – 0	0	žiadny
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	10	8	Bc. – 0 Mgr. – 10	2	• prax v alternatívnej ZŠ (1x) • účasť na projekte v Macedónsku (1x)
Prešovská univerzita v Prešove	3	3	Bc. – 3 Mgr. – 0	0	žiadny
Karlova univerzita v Prahe	1	1	Bc. – 1 Mgr. – 0	0	žiadny
Palackého univerzita v Olomouci	1	1	Bc. – 0 Mgr. – 1	0	žiadny

* *European Voluntary Service (Európska dobrovoľnícka služba)*

Budúce učiteľky a učители vo všeobecnosti hodnotili vzdelávacie kurzy veľmi pozitívne.

Špecifickejšia spätná väzba súvisiaca s obsahom semináru bola zrealizovaná prostredníctvom anonymného zapisovania podnetov k 4 otázkam:

- Čo som sa naučil/a?
- Čo z toho, čo som sa tu naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?
- Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?
- Akýkoľvek komentár...

Výstupy boli zaznamenané na flipchartový papier a následne prepísané a zanalyzované. Spätná väzba z dvoch spomínaných vzdelávacích kurzov v mnohých aspektoch korešpondovala so zisteniami z prvej fázy našej štúdie:

-
- **Účastníci vnímali GV veľmi pozitívne a vyjadrili potrebu zakomponovať takýto prístup k vzdelávaniu (pozeráť na veci globálne – v širších súvislostiach) aj do kurikul na VŠ pedagogických smerov.**
 - ” *Pozerať sa na veci globálne, v súvislostiach a nemať jeden nemenný pohľad na veci, javy, udalosti...*” (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Učiť sa v kontexte, nie biflovačky.*” (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)
 - ” *Globálny rozmer výučby.*” (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)

 - **Účastníci ocenili nápady aj praktické spôsoby začleňovania GV do vyučovania, čo zvýšilo ich sebadôveru a snahu zapojiť globálne prvky do vyučovania.**
 - ” *V hlave mám veľa kreatívnych nápadov z tohto seminára – banka nápadov do budúcnosti, ako spraviť hodiny dejepisu super zaujímavé a poučné.*” (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)
 - ” *Môžem reálne použiť aktivity, ktoré sme prežili.*” (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)
 - ” *Nové metódy výučby + porovnávacía perspektíva, ktorú do výučby môžem vložiť.*” (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Rozmýšľať inak a mať tvorivejší prístup k učeniu.*” (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Že sa ako učiteľ nesmiem báť žiadnych noviniek a inovatívnych prístupov. Tradičné neznamená dokonalé.*” (Čo som sa naučil/a?)

 - **Účastníci potvrdili záujem pokračovať v podobnom type vzdelávania, ktoré by na seba navzájom nadväzovalo a pomohlo by im v ich profesionálnom rozvoji.**
 - ” *Mať viac takých seminárov, ktoré by mohli na seba nadväzovať.*” (Akýkoľvek komentár...)
 - ” *Viacero takýchto seminárov počas štúdia, možnosť vyskúšať si viac zážitkových hodín.*” (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)
 - ” *Všetko zážitkové učenie, neformálne prostredie plné kreatívnych nápadov, ako učiť inak, aj za hranice môjho odboru*
-

(globálne vzdelávanie) + lektorov.“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)

” *Viac praktických hodín zameraných na tréning zážitkového učenia.“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)*

→ **Účastníci sa zhodli, že je dôležité zakomponovať GV do existujúcich predmetov a sledovať aktuálne trendy, ktoré pomôžu pripraviť žiakov na súčasnosť.**

” *Aktuálnosť či sledovanie dynamiky sú dôležité pre prácu učiteľa, ktorý musí pripraviť deti na ich život v ich dobe.“ (Čo som sa naučil/a?)*

” *Žiadna téma nie je taký formát, aby musela byť v rámci.“ (Akýkoľvek komentár...)*

” *Prepojiť globálne témy s dejepisom.“ (Čo som sa naučil/a?)*

→ **Účastníci vyzdvihli dôležitosť použitia rôznych metód výučby, ktoré budú pre žiakov zaujímavé a budú mať možnosť na nich aktívne participovať.**

” *K zaujatiu žiakov, aby ich zvonenie vyrušilo, pretože hodinou žili.“ (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)*

” *Štruktúru EUR (evokácia – uvedomenie – reflexia).“ (Čo som sa naučil/a?)*

” *Evokácia hrá veľmi dôležitú úlohu.“ (Čo som sa naučil/a?)*

” *V praxi – aby hodina dejepisu bola zaujímavá pre deti aj pre mňa.“ (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)*

” *Že hodina sa dá viesť zaujímavým spôsobom.“ (Čo som sa naučil/a?)*

” *Praktické hodiny s využitím zaujímavých didaktických metód.“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)*

” *Menej teórie, viac praxe formou hier, aktivizujúcich metód a podobne.“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)*

” *Vyučovanie cez zážitky, svoje vlastné nápady a postrehy = kreativita.“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)*

-
- ” *Určite by som chcela predmet didaktika zážitkom.*“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)
 - ↳ **Účastníci podotkli, že počas vzdelávacieho procesu nie je efektívne venovať sa iba teóriám a faktom, ale treba sa zamerať aj na rozvíjanie zručností a vplyvať na postoje žiakov.**
 - ” *Spôsob výučby – študent v centre, viac rozvíjať talent a schopnosti študentov.*“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)
 - ” *Snažiť sa prispôsobiť učivo vždy nejakej praktickej schopnosti, zručnosti, niečomu, čo v budúcnosti (v praxi) a v bežnom živote využije – formovať žiaka, ukázať mu rôzne perspektívy.*“ (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)
 - ” *Schopnosti sú viac ako vedomosti.*“ (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Vedieť rozmyšľať je viac ako vedieť informácie.*“ (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Mať odvahu robiť veci a hodiny zážitkovo aj za cenu, že moji žiaci a deti nebudú dokonalé ‚encyklopédie‘ či slovníky, ale občania a skvelí ľudia bez predsudkov.*“ (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Že nie je všetko len o teórii a faktoch.*“ (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Aplikovať všetku tú hutnú teóriu do praxe a nebyť uspávač hadov.*“ (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Neabsolvovať len hodiny plné teórie, ale prakticky a zábavne prísť na prístup k vzdelávaniu a životu.*“ (Čo z toho, čo som sa naučil/a, by som chcel/a mať súčasťou štúdia na VŠ?)
 - ↳ **Účastníci vyjadrili názor, že je potrebné prepájať lokálne záležitosti so širším globálnym kontextom.**
 - ” *Vnímať globálne problémy, situácie vo vzťahu k Slovensku a čo my dokážeme urobiť.*“ (Čo som sa naučil/a?)
 - ” *Ukázať žiakom, ako sa ich týka téma – vyzvať ich, aby mi to sami ukázali: ako sa vžiť do témy aj inde, mimo mňa.*“ (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)
 - ” *Vyučovať ‚malé‘ dejiny v kontexte ‚velkých‘.*“ (Ako môžem využiť to, čo som sa tu naučil/a?)
-

4. Diskusia s pedagógmi na vysokých školách o výsledkoch štúdie a ich testovaní

Diskusii o výsledkoch štúdie a ich testovaní sa zúčastnilo 36 VŠ pedagogičiek a pedagógov z piatich zapojených vysokých škôl.

Podľa VŠ pedagogičiek a pedagógov sa to, že študenti v online dotazníkoch vyzdvihli dôležitosť globálnych tém, nepremieta do ich správania:

” Nemám pocit, že by sa študenti tak správali, že tým žijú.

VŠ pedagogička, Košice

” Miera záujmu pre tému (GU) je vysoká, keď sa pedagóg pýta, ale nie sú stotožnení s tým, že chcú ísť učiť, ich motivácia je titul. Síce hovoria, že chcú učiť, ale keď im kladiete praktické otázky, tak neverdia. Viažu sa na teoretické vedomosti.

VŠ pedagogička, Tmava

VŠ pedagogičky a pedagógovia takisto vnímajú fakt, že študenti prichádzajú z rôznych typov stredných škôl, s odlišnou úrovňou znalostí a motivácie pre štúdium. Z toho dôvodu je ťažké tomu prispôsobiť vyučovanie jednotlivých predmetov na vysokej škole:

” Sociologicky sa mení vrstva študentov – nie sú motivovaní, majú pasívny a konzumný prístup.

VŠ pedagogička, Tmava

” Skúsenosť je, že dve tretiny študentov nemajú záujem učiť po ukončení štúdia.

VŠ pedagogička, Tmava

” GU chápem ako porozumenie súvislostiam, ale keď študent neporozumie užším súvislostiam, tak nepochopí ani tie širšie súvislosti.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Najdiskutovanejšími témami spomedzi výsledkov štúdie boli:

- **rozvoj pedagogických zručností;**
- **vedomosti, zručnosti a postoje študentov v jednotlivých témach a princípoch GV.**

Rozvoj pedagogických zručností

Rozvoj pedagogických zručností nie je na VŠ pedagogických smerov prioritou. Študentky a študenti sú pripravovaní viac na akademickú kariéru ako na výkon učiteľského povolania.

” Študentov (na UŠ) vedú k tomu, aby boli vedeckými pracovníkmi a menej učiteľmi. Učenie sa nedá postaviť na príkladoch z praxe.

VŠ pedagogička, Trnava

” Učenie má byť pre prax – je sympatické, že si to študenti uvedomili – sú motivovaní, lebo to reálne budú potrebovať.

VŠ pedagogička, Prešov

” Keď na to (rozvíjanie pedagogických zručností) kolegovia nemajú priestor, tak ja – ako didaktička – sa tomu venujem.

VŠ pedagogička, Košice

Zdá sa, že zameranie katedier a fakúlt viac na vedecko-výskumnú činnosť (VVČ) než na pedagogické zručnosti sa prenáša aj na samotné VŠ pedagogičky a pedagógov:

” Keď máme porady v našej práci, riešime, kto je v akom projekte, kto čo publikuje, akú UČ má, ale ešte nikdy sme si nehovorili, kto ako učí, čo funguje so študentami... Chcelo by to menej nárokov na UČ a viac na učenie – individuálne posudzovanie. Keď niekto radšej robí vedu, dajme mu priestor, a kto zasa radšej učí, nech má vytvorené podmienky.

VŠ pedagogička, Košice

Veľká časť respondentov si myslí, že pedagogické zručnosti sú dôležité, je potrebné ich rozvíjať a venovať im väčšiu pozornosť.

” Väčšina učiteľov si myslí, že pedagogické zručnosti sú dôležité, ale realita je taká, že štúdium je postavené na vedomostiach. Pedagogickým zručnostiam sa (UŠ) venuje v dvoch semestroch počas magisterského štúdia.

VŠ pedagogička, Košice

Diskutujúci si uvedomovali dôležitosť rozvíjania pedagogických zručností. No nielen ich, ale aj vedomostí, na ktorých by mali byť tieto zručnosti postavené. Je však potrebné hľadať vhodný pomer vytvárania priestoru pre získavanie vedomostí a rozvíjanie zručnosti. V súčasnosti je ťažisko VŠ štúdia budúcich učiteľiek a učiteľov postavené na ich vedomostiach. To je spôsobené aj tým, že pre VŠ pedagógov je ťažké vytvoriť v triede počas cvičení situáciu podobnú realite (simulovať vyučovaciu hodinu so žiakmi či študentmi). Myslia si, že práve na to sú určené praxe, ktoré musí budúci učiteľ absolvovať. Preto vyzdvihli dôležitosť práce s tzv. cvičnými učiteľmi¹³. Mnohí z týchto cvičných učiteľov však nepoužívajú také spôsoby vyučovania, ktoré sú efektívne, aby dostatočne aktívne zapájali žiakov do vyučovacieho procesu. VŠ pedagógovia navrhli, aby cviční učitelia vytvárali priestor na experimentovanie pre budúcich učiteľov počas praxe aj napriek tomu, že oni sami nerobia hodiny s aktívnou participáciou žiakov.

” Istota pedagogických zručností je ale iba otázkou praxe a prax je nedostatočná.

VŠ pedagogička, Tmava

” U bakalárskom štúdiu je málo praxe. Počas asistenčných činností sa (študenti) oŕukávajú na prácu s deťmi, v magisterskom štúdiu je toho viac.

VŠ pedagogička, Tmava

” Študenti sú často motivovaní robiť veci inak, ale v praxi to nevidia – prax musia plniť v tých podmienkach, aké sú.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Absentuje aj dostatočná pestrosť techník, ktoré má budúca učiteľka a učiteľ možnosť zažiť a vyskúšať si na vlastnej koži:

” *Techniky zážitkového učenia sa často opakujú - neexistuje pestrosť a dochádza k duplicitě.*

VŠ pedagogička, Tmava

V tomto smere však už napríklad na Trnavskej univerzite podnikli isté kroky:

” *Dávame sa v jednotlivých odboroch dokopy a stretávame sa, aby sme si vyjasnili, kto čo učí.*

VŠ pedagogička, Tmava

Závisí to však nielen od predmetu, ale aj od prístupu VŠ pedagogičky alebo pedagóga:

” *Napríklad v anglickom jazyku je veľmi zriedkavé vyučovať formálne, pretože na jeho vyučovanie sa používajú učebnice zo zahraničia už viac ako 25 rokov.*

VŠ pedagogička, Prešov

” *Všetko začína od učiteľa - aké my budeme používať metódy vo vyučovaní, tak budú viesť hodiny študenti. Musíme vedieť zaujať, zapájať študentov, aby prednáška bola interaktívna.*

VŠ pedagogička, Prešov

Je dôležité byť oporou i vzorom pre budúce učiteľky a učiteľov, aby nestratili motiváciu prichádzať s novými nápadiami a prístupmi vo vzdelávaní.

” *Každý učiteľ, ktorý prichádza do praxe, musí mať veľkú silu, aby si povedal, že on dokáže meniť prístup k vzdelávaniu.*

VŠ pedagogička, Tmava

” *S praxou (študentov) nemáme problém - cvičné učiteľky sú prístupné, ale keď študenti nastúpia do práce, tak tam je realita iná.*

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Vedomosti, zručnosti a postoje študentov ohľadom jednotlivých tém a princípov GV

Na rozvíjanie vedomostí (o globalizácii, globálnych výzvach, multikultúrnej výchove, ľudských právach alebo životnom prostredí), **zručností a postojov** (globálnej zodpovednosti, solidarite, občianstve, sociálnej spravodlivosti, otvorenosti a kritického myslenia) **v oblasti GV sa názory vysokoškolských pedagogičiek a pedagógov rôznili**. Niektorí si mysleli, že takéto veci do veľkej miery nepatria na VŠ:

” *Toto by mali študenti preberať na ZŠ a SŠ, tu (na UŠ) nemáme veľký priestor sa tomu venovať.*

VŠ pedagóg, Košice

” *Vidím tu snahu o vychovávanie (k občianstvu) oficiálne dospelých ľudí. Každý má svoju prácu, a našou úlohou nie je vychovávať, čo je dobré a zlé – to sú nevedecké veci.*

VŠ pedagóg, Košice

” *Z môjho pohľadu je to politická ideológia, na ktorú tlačia z Bruselu – životné prostredie, multikulti, separovaný odpad...*

VŠ pedagóg, Košice

” *Na ktorých predmetoch by som to (GV) mohol rozvíjať? Dejiny novoveku? Osnovy idú mimo týchto tém, viac to sedí na občiansku náuku a filozofiu.*

VŠ pedagóg, Košice

Na názor, že rozvíjanie vedomostí, zručností a postojov v oblasti GV do veľkej miery nepatrí na VŠ, však iné VŠ pedagogičky a pedagógovia reagovali:

” *Výchovná zmena by sa mala diať na ZŠ a SŠ a my by sme sa už takýmto veciam nemali venovať, ale našou úlohou je vstúpiť do budúcich učiteľov to, aby dokázali urobiť zmenu na ZŠ a SŠ.*

VŠ pedagogička, Košice

” *Ak riešiš jav v širších súvislostiach s ďalekosiahlejším dosahom, tak sa k tomu (GV) dostaneš.*

VŠ pedagóg, Košice

A uviedli aj konkrétne príklady, ako sa GV implementuje do konkrétnych predmetov na základných, stredných, ale aj vysokých školách:

” *Keď idem učiť (na slovenskom jazyku) tvrdé y a mäkké i a vyberiem si text o vyrubovaní pralesov, tak to (GV) nie je problém do niektorého predmetu zapojiť.*

VŠ pedagogička, Košice

” *Študenti nie sú naučení kriticky myslieť a ani samotní pedagógovia nie sú kriticky mysliaci, ale dá sa to rozvíjať. Napríklad v didaktike, keď robili profil absolventa, študenti boli vyzvaní, nech (sami) povedia, ako by mal vyzerať profil absolventa – aký by mal byť žiak, ktorého budú učiť. Zároveň to viedlo k (uvedomeniu si ich vlastnej) zodpovednosti.*

VŠ pedagogička, Košice

” *Na matematike sa napríklad zlomky dajú učiť tak, že žiaci vypočítajú, koľko stromov je potrebných na kilogram papiera. Záver je ten, že si uvedomia, koľko papiera spotrebuje jedna trieda za rok.*

VŠ pedagogička, Košice

Vo všeobecnosti prevládal názor, že vedomosti o globalizácii, globálnych výzvach, multikultúrnej výchove, ľudských právach alebo životnom prostredí, a rozvíjanie postojov globálnej zodpovednosti, solidarity, občianstva, sociálnej spravodlivosti, otvorenosti a kritického myslenia sú dôležitým prvkom prípravy budúcich pedagógov:

” *Globálne vzdelávanie by malo byť súčasťou ‚backgroundu‘ každého učiteľa – tam, kde sa učí byť učiteľom, naučiť sa pedagogické postupy – info o GV by tam malo byť prítomné.*

VŠ pedagogička, Bratislava

” *Globálne témy sú dôležité, čo dokumentuje aj to, že v rámci didaktiky je prvá alebo druhá prednáška o globálnom vzdelávaní.*

VŠ pedagogička, Prešov

” *Orientáciu v problematike (GV) by mal získať každý študent.*

VŠ pedagóg, Bratislava

Vnímať veci v širších súvislostiach považujú mnohí pedagógovia za niečo, v čom by sa potrebovali mnohí študenti zlepšiť. Je podľa nich dôležité, aby rozvíjali schopnosť vnímať nadobudnuté vedomosti v širšom kontexte.

” Študenti z rôznych aprobácií vnímajú (veci) oddelene – toto je ich predmet, na inom sa vypnú a nenachádzajú ani medzipredmetové súvislosti.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” Vnímať veci v súvislostiach je veľmi dôležité, ale bez údajov nemôžem vytvoriť sieť medzi súvislosťami – musia to byť súvislosti medzi niečím.

VŠ pedagóg, Košice

” Skúsenejší učitelia lepšie chápu potrebu prepájať, ale ja ju darmo budem študentom zdôrazňovať, keď to oni nechápu.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Z pohľadu zastúpenia jednotlivých tém vo vysokoškolskom štúdiu budúcich učiteliek a učiteľov odporučili klásť dôraz na tie, ktoré sú menej pokryté.

” Multikultúrna výchova a ľudské práva (z pohľadu vedomostí) sú dobre zastúpené na všetkých fakultách – možno dopĺňať zastúpenie ostatných tém (globalizácia, globálne výzvy a životné prostredie).

VŠ pedagóg, Bratislava

Zároveň sa diskutovalo aj o tom, čo by sa dalo zlepšiť a ako. Ako oblasti, ktoré by sa dali zlepšiť, boli identifikované:

Dostať sa s globálnymi témami do učiteľského základu

” Ako sa stať multiplifikátormi tej idey (GU)? Keby to bolo pre všetkých učiteľov – to je jediná možnosť.

VŠ pedagogička, Bratislava

Vymedziť GV v skladbe predmetov

Diskutovalo sa aj o tom, akým spôsobom by malo byť globálne vzdelávanie prítomné v kurikule VŠ. Ak by malo byť GV prierezovou témou, diskusia medzi pedagógičkami a pedagógmi na konkrétnej fakulte je veľmi dôležitá. A to preto, aby sa zabezpečilo, že táto oblasť a jej jednotlivé súčasti sú dobre pokryté, nevznikajú nepokryté medzery a na druhej strane ani duplicita obsahu a metód.

” Nie ako samostatný predmet v učiteľskom základe, ale GV môže poslúžiť ako pojítko na hľadanie súvislostí.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” Prítomnosť GV v učiteľskom základe – neviem, či sa to podarí. Skôr dáva zmysel GV ako metodológia výučby – vysvetlené ako možná didaktická metóda.

VŠ pedagogička, Prešov

Odznal aj názor, že ak by sa malo GV stať prierezovou témou, tak by sa jej pokrytie dalo lepšie odsledovať v rámci konkrétnych odborov.

” Otázka znie, nakoľko je na to v učiteľskom základe priestor, alebo či by bolo lepšie GV pokrývať na konkrétnych odboroch, kde sa to dá lepšie odsledovať.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” Povinne voliteľný predmet – viem si to predstaviť, ale takýto predmet by sa mohol realizovať celouniverzitne/celofakultne.

VŠ pedagogička, Prešov

Kontinuálne vzdelávanie pre VŠ pedagógov (semináre, konferencie)

” Chýba mi širšie poňatie globálneho problému – odborová didaktika sa necítiť odborne v niektorých oblastiach.

VŠ pedagogička, Prešov

” Chcel by som vedieť, ako vyzerá prednáška a seminár (na UŠ) v 21. storočí.

VŠ pedagóg, Košice

” Mohli by sme chodiť na zaujímavé semináre, so zahraničnými lektormi.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

” Pomohlo by sieťovať to (GV) napríklad so Živicou cez Sokratov a Komenského inštitút⁴, aby sa vzdelávanie prepojilo a neopakovalo sa.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Podporné materiály (čo je GV, príklady dobrej praxe, aktivity)

” ...učitelia by mali byť studnice múdrosti a kreativity, čo je absolútne nereálne. Bolo by fajn mať príručky, ktoré nám pomôžu.

VŠ pedagóg, Košice

” Metodické materiály chýbajú – veľmi by pomohlo, keby sme mali k dispozícii metodiky a príklady dobrej praxe zo škôl (ZŠ a SŠ).

VŠ pedagogička, Košice

” Keby bola metodická podpora (príručky) pre UŠ ‚en bloc‘ pre všetky predmety (prispôsobené zo stredoškolských materiálov).

VŠ pedagóg, Košice

Podporiť tie inštitúcie a pedagógov, ktorí sa venujú GV

” Je potrebné podporiť tie inštitúcie, kde sa to (GV) robí, aby sa to udržalo. A podporiť aj ľudí, ktorí sa GV venujú, napríklad kurzami, seminármi, projektmi, aby sa téma udržiavala. Lebo ak tá téma (GV) doteraz na UŠ nevznikla, tak už ani nevznikne, UŠ majú veľkú autonómiu.

VŠ pedagóg, Bratislava

” Tým, že GV nie je imperatívom fakulty, je to na dobrovoľnosti zopár ľudí.

VŠ pedagóg, Bratislava

Podporovať tie študentky a študentov, ktorí sa chcú GV venovať

” Asi to musí osloviť študentov. Niekedy sa veľmi ťažko diskutuje – doslova ich otravuje, že sa ich niečo pýtam. Osloviť ľudí, ktorých to (GV) osloví, a postupne to posúvať ďalej. Takto masívne si to neviem predstaviť.

VŠ pedagogička, Tmava

” Treba ísť po individuálnej rovine – robiť so študentkami, ktoré chcú niečo robiť.

VŠ pedagóg, Tmava

” Študenti sa hľadajú a keď nemajú poňatie vlastnej identity, tak lietajú. Musia si vytvoriť svoj vlastný prístup. Medzi nimi sa ukážu hviezdy, ktoré v tom majú jasno, a tie dokážu strhnúť ostatných. Investujeme do tých desiatich.

VŠ pedagogička, Tmava

Viac pracovať s cvičnými učiteľkami a učiteľmi na praxi

” Pomohlo by pracovať s cvičnými učiteľmi tak, aby študentom vytvorili priestor na experimentovanie, aj keď oni taký typ zážitkových hodín nerobia.

VŠ pedagogička, Prešov

Diskusie

” Takéto zážitkové (vyučovanie) by bolo zaujímavé – oslovil človeka, aby prišiel na diskusiu, (pripravil) aktivitu.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Výmena skúseností medzi VŠ pedagogičkami a pedagógmi

” Ak má niekto z Tnavy alebo z Prešova dobrú skúsenosť, tak sa z nej môžem inšpirovať.

VŠ pedagogička,
Banská Bystrica

Podpora pri realizácii predmetov na VŠ iným ako tradičným spôsobom

” Viem si predstaviť, že by som mala priestor zrealizovať si svoj predmet blokovo za týždeň, urobiť to zážitkovo. Problém je s financiami (ak by to malo byť mimo fakulty).

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Príklad

„Dvojsemestrálny predmet *Service learning* sa vyučuje na Pedagogickej fakulte UMB. Je to stratégia, ktorá sa dá realizovať na akomkoľvek predmete. Študenti v rámci predmetu zmapujú potreby nimi vybranej komunity a následne pripravujú a realizujú služby so zapojením komunity. V prvom semestri sa pripravujú teoreticky a v druhom to zrealizujú – tým sa zaručí prepojenosť lokálneho a globálneho. Predmet sa ponúka celouniverzitne a študenti majú v rámci jednotlivých fakúlt tútorov. Predmet založila doc. Brozmanová Gregorová (katedra sociálnej práce v spolupráci s Centrom dobrovoľníctva) a v rámci neho existuje viacero spoločných princípov totožných s *GU*.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

Vysokoškolské pedagogičky a pedagógovia navrhli viacero spôsobov, ako podporiť pozitívne zmeny v jednotlivých oblastiach. Diskutovali aj o tom, kto alebo čo by malo byť motorom týchto inovácií. Či by iniciatíva mala prísť zhora – zo strany univerzity, alebo od konkrétnej fakulty, alebo môžu byť zmeny zrealizované spôsobom zdola hore – iniciatívou pedagogičiek a pedagógov na jednotlivých fakultách.

„Je to o uvedomení si učiteľa. Keď si ja potrebu zakomponovania *GU* do výučby uvedomím, tak ho viem dať do každej hodiny.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„Musí to ísť zhora. Ak sa univerzita/fakulta postaví k tomu tak, že navrhne nejaké princípy, tak sa na tom dá stavať. Prečo mám strátiť celý jeden deň (organizovaním *GU* aktivity pre študentky a študentov), keď mi to z ničoho nevyplýva? Uvedomujem si tú potrebu, ale keďže ma zväzuje ten (predpísaný) obsah, (ktorý musím odučiť), tak na to veľa priestoru venovať nebudem.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„Mali by sme výučbu uchopiť aktuálne. Keď sa niečo stane, aj my by sme mali byť aktívni, nemalo by to ostať len na tej učebnici. Nie každý sme však doma v každej téme. Preto by si to (*GU*) vyžadovalo kolobeh ľudí, ktorí by vedeli zastrešiť rôzne témy.

VŠ pedagogička, Banská Bystrica

„Zmena v postojoch nastane, keď to bude systémovo, nie iba nárazovo.

VŠ pedagogička,
Banská Bystrica

5. Zhrnutie zistení

Prvá fáza našej štúdie preukázala, že povedomie budúcich učiteľov, učiteľov z praxe a VŠ pedagógov o globálnom vzdelávaní bolo vysoké. K tomu, aby sa stalo efektívnym, by však malo byť súčasťou širšej spoločenskej a vzdelávacej kultúry. To možno dosiahnuť koncepcnejším zavedením GV do vzdelávacieho procesu, počnúc rozvojom globálnej zodpovednosti, ktorá sa vzťahuje na lokálnu úroveň.

Mnoho z opýtaných sa vyjadrilo, že síce vedia, čo je GV, a je podľa nich dôležité prinášať globálny kontext do vzdelávania, ale nevedia, ako ho zakomponovať do svojej výučby. Okrem vzdelávania budúcich učiteľov, učiteľov z praxe a VŠ pedagógov v oblasti GV je potrebné, aby boli význam a dôležitosť GV zvýšené aj vzdelávaním tých, ktorí sú vo vedení univerzít či základných a stredných škôl. Vytvárali by tak vhodné podmienky a priestor na to, aby školy dokázali počas vyučovania reflektovať stále viac a viac globalizovaný svet okolo nás.

Učítelia aj budúci učítelia všeobecne vnímajú GV a globálne prvky vo vzdelávaní veľmi pozitívne, vedia alebo učia o rôznych aspektoch GV. Podotkli však, že nie je možné venovať sa iba teóriám a faktom, ale dôležité je aj podporovať rozvíjanie zručností a vplyvať na postoje žiakov. Väčšina učiteliek a učiteľov z praxe sa dozvedela o GV najmä prostredníctvom doplnkových seminárov alebo samoštúdiom po ukončení VŠ štúdia. Fakt, že sa o GV zaujímali sami, reflektoval ich motiváciu zistiť o GV viac a využiť ho počas vyučovania.

Aspekty, ktoré by bolo potrebné pri vzdelávaní budúcich učiteľov zlepšiť, súvisia ako s obsahovou, tak aj metodickou stránkou GV. Učítelia z praxe a budúci učítelia, ale aj VŠ pedagógovia, zmieňovali svoju nízku sebadôveru pri vyučovaní niektorých oblastí či nedostatok nápadov pri začleňovaní GV do niektorých predmetov. V tomto je dôležitá zodpovednosť každého pedagóga za vlastný profesionálny rozvoj vo svojej odbornosti (mať nielen hlbšie poznatky, ale aj širší rozhľad v danej oblasti). V prípade, že sa pedagóg profesionálne nerozvíja, nemá dostatočnú sebadôveru sa púšťať do oblastí, v ktorých si kriticky uvedomuje svoje limity. V kombinácii s nepostačujúcim kontaktom s praxou to môže byť významným dôvodom, ktorý bráni začleňovaniu GV do vyučovania.

VŠ pedagogičky a pedagógovia by mali byť podporení pri rozvíjaní praktických spôsobov začleňovania GV do výučby rôznych predmetov. Napríklad použitím metód, ktoré budú pre študentov zaujímavé a dajú im možnosť na takomto vyučovaní aktívne participovať. To môže zahŕňať systematickejšie intervencie, ako napríklad kontinuálne vzdelávanie, ale aj semináre vedené odborníkmi, ktorí sa v praxi venujú GV, prípadne lepšie sietovanie s inými fakultami alebo inšti-

túciami doma i v zahraničí. Niektoré témy GV, ako napríklad globalizácia alebo globálne výzvy (ale aj iné), sú dnes pokryté iba vo veľmi malej miere a vyžadovali by si väčšiu pozornosť. Mala by sa vyvinúť iniciatíva za začlenenie GV do existujúcich predmetov. To sa javí byť vhodnejšou intervenciou, než by bolo vytvorenie samostatného predmetu zameraného na GV.

V druhej fáze štúdie sme počas dvoch GV víkendových seminárov pre budúce učiteľky a učiteľov testovali správnosť našich úvodných zistení. Spätná väzba, ktorú nám študenti na záver kurzu poskytli, korešpondovala v mnohých aspektoch s našimi zisteniami z prvej fázy štúdie:

- Po obsahovej stránke vnímali budúci učelia GV a globálne prvky vo vzdelávaní veľmi pozitívne a vyjadrili potrebu zakomponovať takýto prístup k vzdelávaniu (pozerať na veci globálne – v širších súvislostiach) aj do vzdelávacích kurikul na VŠ pedagogických smerov.
- Po metodickej stránke budúci učelia ocenili nápady aj praktické spôsoby začleňovania GV do vyučovania, čo zvýšilo ich sebadôveru a snahu zakomponovať do vyučovania globálne súvislosti.

Záverečná diskusia s vysokoškolskými pedagogičkami a pedagógmi o dátach, ktoré sme zozbierali, sa sústreďovala na dve kľúčové oblasti:

- **Rozvoj pedagogických zručností**, kde sa ukázalo, že je priestor a ochota na zlepšenie. A to aj napriek tomu, že tento aspekt prípravy budúcich učiteľiek a učiteľov nie je na VŠ prioritou (odhliadnuc od povinných praxí, ktoré majú rôznu kvalitu a dopad). Situáciu by zlepšila väčšia pestrosť techník, ktoré si študentky a študenti pedagogických smerov môžu zažiť a vyskúšať na vlastnej koži. Dôležité je tiež motivovať ich, aby prichádzali s novými nápadmi a prístupmi vo vzdelávaní. Zároveň nepostradateľnú úlohu zohráva aj práca s cvičnými učiteľkami a učiteľmi, ktorí sú z pohľadu rozvoja pedagogických zručností podstatným elementom.
- **Vedomosti, zručnosti a postoje študentiek a študentov ohľadom jednotlivých tém a princípov GV** boli mnohými vnímané ako dôležitý prvok prípravy budúcich učiteľiek a učiteľov. Vnímať veci v širších súvislostiach je totiž niečo, v čom by sa mnohí potrebovali zlepšiť. Za dôležité pokladajú aj rozvíjanie schopnosti vnímať nadobudnuté vedomosti v širšom kontexte. Počas diskusií navrhli VŠ pedagogičky a pedagógovia viaceré spôsoby, ako tieto vedomosti, zručnosti a postoje preniesť do

štúdia budúcich učiteľov – či už ako súčasť učiteľského základu, alebo ako prierezová téma v rámci konkrétnych odborov, prípadne ako celofakultný alebo celouniverzitný predmet. Akákoľvek z týchto možností si však vyžaduje podporu – vo forme kontinuálneho vzdelávania vysokoškolských pedagogičiek a pedagógov, prípravy a dostupnosti podporných materiálov, podpory odborníkov pri realizácii konkrétnych aktivít (diskusii, prednášok, workshopov), vytvorenie priestoru pre výmenu skúseností a príkladov dobrej praxe.

Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016 poskytovala základný rámec v slovenskom vzdelávacom systéme. V čase vydania tejto publikácie už nie je v platnosti a jej pokračovanie dosiaľ nebolo zrealizované. Ak by došlo k príprave a vytváraniu ďalšej národnej stratégie GV, mali by byť do nej zainteresovaní viacerí aktéri (vrátane učiteliek a učiteľov z praxe, VŠ pedagogičiek a pedagógov a budúcich učiteliek a učiteľov). Taktiež by nemala ostať iba formálnym dokumentom, ale zamerať sa na praktickejšiu využiteľnosť v kontexte VŠ a formálneho vzdelávania. Zároveň by mala tiež umožňovať reálny odpočet uskutočnených aktivít a naplnených cieľov zapojených aktérov.

6. Odporúčania

Ako vyplýva zo štúdie, u väčšiny opýtaných prevládal názor, že vedomosti o globálnych témach (napríklad o globalizácii, globálnych výzvach, multikultúrnej výchove, ľudských právach alebo životnom prostredí) a rozvíjanie zručností a postojov v tejto oblasti (globálnej zodpovednosti, solidarity, občianstva, sociálnej spravodlivosti, otvorenosti a kritického myslenia) sú dôležitým prvkom prípravy budúcich učiteliek a učiteľov. Na základe toho navrhujeme nasledujúce odporúčania na efektívnejšie začlenenie aspektov GV do prípravy budúcich učiteliek a učiteľov na slovenských vysokých školách.

VYTVORENIE PODMIENOK PRE GV NA JEDNOTLIVÝCH FAKULTÁCH

➔ **Zaradiť GV do všetkých študijných programov pedagogických smerov**

Aspekty GV sú prítomné v niektorých humanitne zameraných študijných programoch (napríklad etická výchova, občianska náuka), no v mnohých najmä prírodovedných študijných programoch absentujú. Zároveň je potrebné sa zamerať nielen na pedagogických, ale aj nepedagogických odborných pracovníkov (sociálni pedagógovia alebo vychovávatelia).

→ **Vymedziť GV v skladbe predmetov**

Na VŠ pedagogických smerov absentuje diskusia o tom, akým spôsobom by malo byť GV prítomné v jednotlivých kurikulumoch študijných programov. Ak by GV malo byť prierezovou témou, potom je veľmi dôležitá diskusia medzi VŠ pedagogičkami a pedagógmi na konkrétnej fakulte. Iba tak môžu zabezpečiť, že globálne vzdelávanie a jeho jednotlivé súčasti sú dobre pokryté, nevznikajú medzery a na druhej strane ani duplicita obsahu a metód.

→ **Kláť dôraz na zasadzovanie jednotlivých javov do širšieho (globálneho) kontextu**

VŠ študentky a študenti často vnímajú jednotlivé javy oddelene, iba v rámci svojich predmetov, a nehľadajú širšie súvislosti javov, o ktorých sa učia.

ROZVOJ PEDAGOGICKÝCH ZRUČNOSTÍ

→ **Kláť dôraz na metodiku výuky GV (rozvoj pedagogických zručností), nielen na obsahovú zložku**

Je potrebná podpora pri realizácii predmetov iným ako tradičným spôsobom. Cieľom GV je totiž nielen zvyšovať povedomie o javoch, ktoré majú globálny dosah, ale aj rozoberať tieto javy spôsobom, ktorý bude študentov aktivizovať, dá im možnosť zažiť veci na vlastnej koži, bude ich viesť k diskusii a kritickej reflexii. Týmto spôsobom bude vplývať na ich vlastné postoje, uvedomovanie si osobnej zodpovednosti každého jedinca a podporí ich participáciu a angažovanosť vo svete.

→ **Hľadať vyvážený pomer medzi množstvom akademických vedomostí a pedagogických zručností nadobudnutým počas VŠ štúdia**

Nastavenie systému VŠ vzdelávania v rámci pedagogických smerov je zamerané viac na nadobúdanie encyklopedických vedomostí ako na rozvíjanie pedagogických zručností. Bolo by potrebné viac vyvážiť tieto aspekty VŠ vzdelávania, pretože takýto systém pripravuje študenta VŠ viac na prácu v akademickíj oblasti než na prácu so žiakmi a žiakmi v triede.

→ **Väčšia podpora inovatívniosti vo vzdelávaní u študentiek a študentov VŠ pedagogických smerov**

Budúce učiteľky a učelia sú mnohokrát motivovaní skúšať nové prístupy k vzdelávaniu, ktoré aj zo svojej skúsenosti vnímajú ako efektívnejšie. Často však nie sú podporovaní, či už zo strany VŠ pedagogičiek a pedagógov, alebo cvičných učiteliek a učiteľov k tomu, aby skúšali robiť veci inak. Dôsledkom je, že akonáhle sa študentky a študenti dostanú do praxe a stanú sa učiteľkami a učiteľmi, je pre nich veľmi náročné vyučovať iným ako tradičným spôsobom. Nemajú v tom totiž dostatočný cvik ani sebadôveru inovácie presadiť.

ZABEZPEČENIE VZDELÁVACÍCH MATERIÁLOV A ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA VŠ PEDAGOGIČIEK A PEDAGÓGOV

➤ **Rozšíriť možnosti kontinuálneho vzdelávania pre VŠ pedagogičky a pedagógov v oblasti GV**

Mnohé VŠ pedagogičky a pedagógovia prejavili záujem o začlenenie prvkov GV do svojej výučby, no zároveň sa vyjadрили, že nemajú dostatok kompetencií (hlbších a kontextových vedomostí a zručností) na to, aby tieto prvky GV zaradili do svojich predmetov.

➤ **Rozšíriť ponuku vzdelávacích a podporných materiálov v oblasti GV pre VŠ pedagógov**

Vzdelávacie materiály pre vysokoškolské pedagogičky a pedagógov by uľahčili včleniť GV jednotlivých predmetov VŠ štúdia. Materiály o teoretických východiskách GV sú dostupné (najmä v anglickom jazyku), ale materiály, ktoré by napomohli tieto východiská implementovať do konkrétnych predmetov VŠ študijných programov pedagogických smerov, absentujú.

VYTVORENIE PODMIENOK NA LEPŠIE SIEŤOVANIE A SPOLUPRÁCU MEDZI FAKULTAMI A INÝMI INŠTITÚCIAMI V OBLASTI VZDELÁVANIA

➤ **Vytvorenie priestoru pre VŠ pedagogičky a pedagógov na výmenu skúseností a sieťovanie s inými fakultami a univerzitami**

Lepšia medziuniverzitná a mezifakultná spolupráca by napomohla skvalitneniu vzdelávania budúcich učiteliek a učiteľov, a zároveň budovaniu kapacít VŠ pedagogičiek a pedagógov. Výmena skúseností a sieťovanie môžu mať viacero podôb, ako je napríklad možnosť pozývať na vyučovanie svojich pred-

metov VŠ pedagogičky a pedagógov z iných fakúlt a univerzít. Zaujímavé by bolo aj vytvorenie platformy, ktorá by poskytovala možnosť podeliť sa o príklady dobrej praxe, napríklad prostredníctvom učiteľského portálu alebo blogov.

→ **Vytvoriť pre VŠ študentky a študentov priestor na bližší kontakt s realitou, s praxou**

Pre študentky a študentov VŠ pedagogických smerov je nesmierne dôležité získavať podnety z praxe, čomu môže napomôcť pozývanie hostí s praktickými skúsenosťami na prednášky a semináre, zažitie rôznych typov vzdelávania v rámci workshopov, návšteva rôznych inštitúcií, práca na reálnych projektoch a čo najintenzívnejší aktívny kontakt so školským prostredím.

→ **Zaangažovanie VŠ pedagogických smerov do strategických diskusií o začleňovaní GV do vzdelávacieho systému**

Vysoké školy pedagogických smerov sú dôležitým aktérom pri implementácii GV. Priamo tým, že pripravujú budúcich učiteľov na ich povolanie a nepriamo tým, že budúci učitelia budú následne pôsobiť vo vzdelávacom systéme a využívať nadobudnuté kompetencie pri výchove i vzdelávaní detí a mládeže. Zástupkyne a zástupcovia VŠ pedagogických smerov by teda mali mať možnosť zasahovať do strategických diskusií o začleňovaní GV do vzdelávacieho systému, vyhodnocovaní jeho významu vo vzdelávacom systéme a takisto sa vyjadrovať k strategickým dokumentom týkajúcich sa GV, ako je napríklad národná stratégia.

POUŽITÁ LITERATÚRA

ANDREOTTI V. (2006). *Soft versus Critical Global Citizenship Education*. Policy and Practice: A Development Education Review, 3, 83 – 98, Center for Global Education, [Dostupné na] <https://www.developmenteducationreview.com/issue/issue-3/soft-versus-critical-global-citizenship-education> [23. január 2017]

BLOOM B. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*, New York, David McKay Co Inc (USA).

BRYAN A., BRACKEN M. (2011). *Learning to read the world? Teaching and learning about Global Citizenship and International Development in Post-Primary schools*, [Dostupné na] <http://www.ubuntu.ie/media/bryan-learning-to-read-the-world.pdf> [23. január 2017].

DRÁL P. (ed.) (2015). *Atlas predstáv o budúcnosti vzdelávania na Slovensku*, Šamorín, Nové školstvo, o. z.

GENE (2013). *Global Education in Slovakia*, Amsterdam (Holandsko), [Dostupné na] http://gene.eu/wp-content/uploads/Gene_NationalReport-Slovakia.pdf [23. január 2017]

KRAUSE J. (2011). *Key Note Speech*. Visegrad Regional Conference on Global Development Education, Praha (Česká republika), [Dostupné na] http://fors.cz/user_files/johannes_krause.pdf [23. január 2017]

MILÉŘOVÁ J. (2015). *Globální rozvojové vzdělávání: Proč je nezbytné pro českou společnost a udržitelný rozvoj*, Praha, České fórum pro rozvojovou spolupráci, [Dostupné na] www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/08/GRV-paper-fors-final-web.pdf [23. január 2017]

TALDÍKOVÁ E. (2011). *Globálne (rozvojové) vzdelávanie na Slovensku – doterajší vývoj a perspektívy (analýza)*, Bratislava, Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, [Dostupné na] www.gerc-net.info/media/uploads/gerc_net_info/analysis_of_ge_slovakia.pdf [23. január 2017]

PRÍLOHY

Sprievodca fokusovou diskusiou pre VŠ pedagógov

Technické vybavenie: flipchartová tabuľa, flipchartový papier, fixky, diktafón.

Ďakujeme, že ste súhlasili, a zúčastníte sa fokusovej diskusie v rámci projektu Budúci učitelia pre dnešný svet. Oceňujeme vašu ochotu podeliť sa o svoj čas a odborné znalosti.

Volám sa Juraj Jančovič a pracujem pre OZ Človek v ohrození, mimovládnu organizáciu v Bratislave. Budem moderovať túto diskusiu, zároveň ju nahrávať a robiť si poznámky.

Realizujeme tento projekt aj preto, aby sme pochopili, ako sú budúci učitelia vzdelávaní v otázkach globálneho vzdelávania, a videli, aké potreby a prostriedky je potrebné brať do úvahy na zlepšenie aktuálneho stavu. Ziskavame vstupy od študentov, absolventov (t. j. učiteľov) a personálu na pedagogických fakultách, t. j. vás.

Budem používať diktafón, aby som zachytil všetko, čo budete hovoriť, a aby som sa uistil, že mi neujde žiadny dôležitý detail našej konverzácie. Z tohto dôvodu, prosím, hovorte jeden po druhom. To, čo tu poviete, je dôverné. Máme záujem o vypočutie si vašich názorov: vaše meno nebude zahrnuté v žiadnych správach a zostane v anonymite. Záznam z tejto diskusie odstránime, akonáhle budú údaje analyzované. Prosím, vzájomne sa rešpektujte a nedel'te sa o podrobnosti tejto diskusie s inými ľuďmi, keď skončíme.

Počas diskusie budem klásť otázky, a požiadam vás o viac podrobností, keď poviete niečo, čo ma zaujme. Neváhajte nesúhlasiť s tým, čo povedali iní, a poskytnite iný názor: čím viac rôznych myšlienok budeme počuť, tým viac informácií budeme mať na spracovanie. Naša diskusia bude trvať približne 1 hodinu. Prosím, mohli by ste si počas tejto diskusie vypnúť svoje telefóny, aby sme neboli rušení?

Máte nejaké otázky predtým, ako začneme?

Mohli by ste každý na úvod predstaviť sám seba, vrátane svojho krstného mena, názvu pracovnej pozície, počtu rokov práce na tejto univerzite a hlavnej cieľovej skupiny študentov, ktorú učíte? (vypíšte tabuľku nižšie)

Krstné meno	Názov pozície	Počet rokov práce na univerzite	Aká je cieľová skupina študentov, ktorých učíte (vek)?

-
1. Aké slová vám napadajú, keď sa povie globálne vzdelávanie?
 2. Kto počul o Národnej stratégii pre globálne vzdelávanie? Vidíte nejaké spojenie medzi týmto dokumentom a prácou, ktorú robíte?
 3. Ako dôležité je podľa vás vzdelávať budúcich učiteľov o globálnych témach? Prečo?
 4. O akých globálnych témach by podľa vášho názoru mal absolvent (budúci učiteľ) vedieť diskutovať so žiakmi v triede?

Sonda:

- a. Čo napríklad globalizácia a prepojenosť, globálne problémy a rozvojová spolupráca, multikulturalizmus, životné prostredie a zmeny klímy, ľudské práva?
 - b. Opýtať sa na špecifiká pri výučbe rôznych vekových skupín (základná, stredná škola), rôznych predmetov.
5. Premýšľate o zmienенých témach, ktorými z nich sa zaoberáte počas svojich hodín (prednášok a cvičení)?
 - a. Pokračuj otázkou, do akej miery je téma pokrytá.

6. Čo myslíte, ako dobre sú tieto témy pokryté? (z pohľadu množstva hodín, povinných/voliteľných predmetov, bakalárskeho/magisterského štúdia)

Čo je podľa vás pokryté dobre?

Čo by sa mohlo zlepšiť a ako? (z pohľadu množstva hodín, povinných/voliteľných predmetov, bakalárskeho/magisterského štúdia, s ohľadom na tému (predmet) a vekovú skupinu, na ktorú študentov pripravujete)

7. (Môže byť použitá v závislosti od času) Nižšie sú princípy GV uvedené v národnej stratégii. Poprosil by som vás zamyslieť sa nad tým, ako sú vaši študenti pripravovaní včleňovať tieto princípy do vzdelávania. Popíšte to pár slovami. Čo je podľa vás pokryté dobre? Čo by sa mohlo zlepšiť a ako?
 - a. Globálna zodpovednosť
 - b. Spolupatričnosť
 - c. Participácia
 - d. Prepojenie
 - e. Spolupráca
 - f. Sociálna spravodlivosť a rovnosť
 - g. Otvorenosť a kritické myslenie
 - h. Trvalo udržateľný rozvoj

8. Máte nejaký iný pohľad na GV, ktorý by ste chceli zdieľať alebo diskutovať o ňom?
9. Máte nejaké otázky?

Podakovanie a ukončenie.

Študentský dotazník

Ďakujeme vám za ochotu vyplniť tento dotazník.

OZ Človek v ohrození (ČvO), mimovládna organizácia so sídlom v Bratislave, realizuje štúdiu o globálnom vzdelávaní na vysokých školách pedagogických smerov. V rámci tejto štúdie žiadame študentov magisterského stupňa štúdia pedagogických smerov na piatich univerzitách, aby vyplnili dotazník na určenie toho, čo sa učili v oblasti globálneho vzdelávania, a ako.

Vyplnenie tohto dotazníka je úplne dobrovoľné a anonymné. Ak sa rozhodnete neodpovedať na akúkoľvek otázku, môžete ju preskočiť. Vaše odpovede pomôžu formovať stratégiu, ktorú ČvO vyvíja na zlepšenie implementácie globálneho vzdelávania na vysokých školách pedagogických smerov na Slovensku.

Dotazník začne na ďalšej strane a jeho vyplnenie vám bude trvať asi 10 minút.

Zaznamenanie dátumu a času rozhovoru.

Informácie o tebe

1. Na ktorej univerzite študuješ?
 - a. Prešovská univerzita v Prešove
 - b. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
 - c. Trnavská univerzita v Trnave
 - d. Univerzita Komenského v Bratislave
 - e. UPJŠ v Košiciach
2. V rámci akého študijného programu študuješ?
 - a. Možnosti
3. V ktorom ročníku študuješ?
 - a. Možnosti
4. Si muž alebo žena?
 - b. Muž
 - c. Žena
5. Chcel by si sa stať učiteľom/učiteľkou, keď skončíš svoje štúdium?

ÁNO/NIE/Ešte nie som rozhodnutý/á
6. Vyber prosím z uvedených možností, ako isto sa cítiš pri použití každej z nižšie uvedených metód učenia (veľmi istý/á – istý/á – neutrálny/a – nie veľmi istý/á – úplne neistý/á):
 - a) Skupinová práca
 - b) Prednáška
 - c) Rolová hra
 - d) Prípadová štúdia
 - e) Debata/diskusia

Globálne vzdelávanie – 1. časť

7. Počul/a si o pojmach globálne vzdelávanie alebo rozvojové vzdelávanie?

ÁNO/NIE

8. Vyber si tvrdenie, ktoré je podľa teba správne:

- a. Globálne vzdelávanie ponúka žiakovi odpovede a riešenia súčasných globálnych výziev.
- b. Globálne vzdelávanie kladenie otázky a poskytuje rôzne uhly pohľadu na globálne výzvy.

	a. Učil/a si sa, ako učiť o tejto oblasti? ÁNO/NIE	b. Ak áno, stručne to, prosím, popíš.	c. Ak nie, myslíš, že by to bolo pre teba prínosné sa to naučiť a zahrnúť to do tvojho štúdia? ÁNO/NIE/NEVIEM	d. Vysvetli, prosím, tvoju odpoveď (z časti c).
9. Globalizácia a vzájomná prepojenosť medzi globálnym Juhom a globálnym Severom				
10. Globálne výzvy				
11. Multikulturalizmus				
12. Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty				
13. Ľudské práva				

Globálne vzdelávanie – 2. časť

	a. Uveď, prosím, dôležitosť rozvíjania zručnosti a postojov v tejto oblasti vo vyučovaní. (1 – nie je to vôbec dôležité, 5 – veľmi dôležité)	b. Uveď, prosím, tvoju schopnosť rozvíjať počas vyučovania zručnosti a postoje v tejto oblasti. (1 – vôbec toho nie som schopný/á, 5 – som schopný/á to robiť)	c. Čo by ti pomohlo zlepšiť tvoje schopnosti rozvíjať tieto zručnosti a postoje vo vyučovaní? (otvorená otázka)
14. Globálna zodpovednosť			
15. Solidarita			
16. Občianska participácia			
17. Sociálna spravodlivosť a rovnosť			
18. Otvorenosť voči inakosti			
19. Kritické myslenie			

Ďakujeme vám za vyplnenie tohto dotazníka. Zanalyzujeme všetky odpovede a zistenia budeme zdieľať so všetkými fakultami zapojenými do štúdie.

S pozdravom,

pracovníci ČVO

Dotazník absolventov (učiteľov v praxi)

Ďakujem vám za ochotu vyplniť tento dotazník.

OZ Človek v ohrození (ČvO), mimovládna organizácia so sídlom v Bratislave, realizuje štúdiu o globálnom vzdelávaní na vysokých školách pedagogických smerov. V rámci tejto štúdie žiadame učiteľov (absolventov vysokých škôl pedagogických smerov), aby vyplnili dotazník na určenie toho, čo ste sa učili v oblasti globálneho vzdelávania, a ako.

Vyplnenie tohto dotazníka je úplne dobrovoľné a anonymné. Ak sa rozhodnete neodpovedať na akúkoľvek otázku, môžete ju preskočiť. Vaše odpovede pomôžu formovať stratégiu, ktorú ČvO vyvíja na zlepšenie implementácie globálneho vzdelávania na vysokých školách pedagogických smerov na Slovensku.

Dotazník začne na ďalšej strane a bude trvať asi 10 minút.

Zaznamenanie dátumu a času rozhovoru.

Informácie o respondentovi

9. Na ktorej univerzitne ste študovali?
 - a. Otvorená otázka
10. Aký študijný program ste vyštudovali?
 - a. Otvorená otázka
11. Ste muž alebo žena?
 - b. Muž
 - c. Žena
12. Na akej škole učíte?
 - a. Základná škola
 - b. Gymnázium
 - c. Obchodná akadémia
 - d. Stredné odborné učilište
 - e. Iná
 - f. Už neučím
13. Aké predmety učíte/ste učili?
 - a. Otvorená otázka
14. Koľko rokov skúseností s učením máte?
 - b. 1 – 5 rokov
 - c. 6 – 10 rokov
 - d. 11 – 15 rokov
 - e. 16 – 20 rokov
 - f. Viac ako 20 rokov

Globálne vzdelávanie

1. Stretli ste sa s pojmami globálne vzdelávanie alebo rozvojové vzdelávanie?
ÁNO/NIE
2. Ak áno, kde? (Otvorená otázka)
3. Myslíte si, že škola by mala reflektovať na stále viac a viac globalizovaný svet?
ÁNO/NIE
4. Začleňujete globálny rozmer do vyučovania?
Áno/ako-tak/nie
Ak nie, prejdite na otázku 8.

-
5. Ak áno alebo ako-tak na otázku č. 4: Ako ste sa k tomu dostali?
- Naučil/a som sa o tom počas štúdia na VŠ.
 - Sám/sama som si o tom študoval/a v knihách (príručkách).
 - Zúčastnil/a som sa seminára/ov venovaného/ých začleňovaniu globálneho rozmeru do vyučovania.
 - Diskutoval/a som o to s kolegami.
 - Iné (uveďte).
6. Ak áno alebo ako-tak na otázku č. 4: S akými výzvami ste sa stretávali pri začleňovaní globálnych tém do vyučovania, ak nejaké boli? (Otvorená otázka)
7. Ak áno alebo ako-tak na otázku č. 4: Čo vám pomáha prekonať výzvy pri začleňovaní globálnych tém, ako je migrácia alebo multikulturalizmus, do vyučovania?
- To, čo som sa naučil/a počas štúdia na VŠ.
 - To, čo som si sám/sama o tom študoval/a v knihách (príručkách).
 - Zúčastnil/a som sa seminára/ov venovaného/ých začleňovaniu globálneho rozmeru do vyučovania.
 - Diskutoval/a som o to s kolegami.
 - Iné (uveďte).
 - Nezaznamenal/a som v tomto smere žiadne výzvy.

Prejsť na otázku č. 10.

8. Ak nie na otázku č. 4: Prečo nezačleňujete globálny rozmer do vyučovania? (Otvorená otázka)
9. Ak nie na otázku č. 4: Čo by vás motivovalo to urobiť? (Otvorená otázka)
10. Vyberte si tvrdenie, ktoré je podľa vás správne:
- Globálne vzdelávanie ponúka žiakovi odpovede a riešenia súčasných globálnych výziev.
 - Globálne vzdelávanie kladenie otázky a poskytuje rôzne uhly pohľadu na globálne výzvy.
11. Ako hodnotíte význam nasledujúcich aspektov, ak by mali byť súčasťou štúdia pedagogických smerov na VŠ?:
- (1 – vôbec nie je dôležité, 2 – malo by to byť spomenuté, 3 – neutrálne, 4 – venovať sa tomuto aspektu na pokročilej úrovni, 5 – je to veľmi dôležité)
- Získanie vedomostí o témach súvisiacich s danou špecializáciou
 - Možnosť rozvíjať učiteľské zručnosti
 - Nadobudnutie schopnosti vytvárať/formovať postoj žiakov v triede
 - Reflektovať globálny rozmer vo vyučovaní

Ďakujeme vám za vyplnenie tohto dotazníka. Všetky odpovede zanalyzujeme a zistenia uverejníme na stránkach www.globalnevzdelavanie.sk.

S pozdravom,

pracovníci ČvO

Globálne vzdelávanie vo vysokoškolskej príprave budúcich učiteľov na Slovensku

Potreby a odporúčania

Autori:

PhDr. Juraj Jančovič, PhD.
Suzanne Penfold, PhD.

Konzultanti:

PaedDr. Alžbeta Bojková, PhD.
PaedDr. Zlatica Huľová, PhD.
prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc.
doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.
doc. Zuzana Straková, PhD.

Recenzenti:

PaedDr. Alžbeta Bojková, PhD.
Mgr. Peter Lenčo, PhD.
prof. PhDr. Erich Mistrík, CSc.

Editori:

Lukáš Zajac
Zuzana Límová
Katarína Karcolová

Jazyková úprava:

Zuzana Límová
Magdaléna Vaculčiaková

Grafická úprava:

Miroslav Lukačovič

Vydavateľ: Človek v ohrození, o. z.

Tlač: Polygrafické centrum

Náklad: 100 ks

Miesto a rok vydania: Bratislava, 2017 (prvé vydanie)

ISBN: 978-80-89817-14-6

EAN: 9788089817146

Publikácia vznikla s podporou SlovakAid.

Za obsah je plne zodpovedné občianske združenie Človek v ohrození. Publikácia nereprezentuje názory programu SlovakAid. Ten nezodpovedá za použitie informácií, ktoré sú tu obsiahnuté.

Publikácia je dostupná pod licenciou Creative Commons Attribution 3.0. Časť práv je vyhradená pre občianske združenie Človek v ohrození. Publikáciu je možné rozmnožovať, rozširovať a ďalej zdieľať na internete len pre nekomerčné účely a za podmienky uvedenia autorov a organizácie, ktorá ju vytvorila.

Elektronická verzia publikácie je bezplatne dostupná na stránke www.globalnevezdelavanie.sk/kniznica.

Človek v ohrození, o. z., je nezisková, mimovládna organizácia postavená na hodnotách humanizmu, slobody, rovnosti a solidarity s cieľom pomáhať pri vytváraní otvorenej, informovanej a angažovanej spoločnosti, zodpovednej k problémom doma i v zahraničí.

Od roku 2004 vzdelávame slovenských učiteľov i študentov, vytvárame metodiky a učebné materiály. Naším cieľom je naučiť mladých ľudí lepšie rozumieť sebe a svetu, ktorý sa rýchlo mení a globalizuje, a podporiť ich v tom, aby sa aktívne podieľali na pozitívnych zmenách.

Viac informácií o (nielen) našich aktivitách v oblasti globálneho vzdelávania a odkazy na všetky príručky a publikácie, ktoré sme doteraz vytvorili, nájdete na portáli www.globalnevzdelavanie.sk.